HUGONIS GROTII

AD IOH. OXENSTIERNAM

ET IOH. ADL. SALVIUM,

ET

IOHANNIS OXENSTIERNÆ

AD CERISANTEM,

EPISTOLAE INEDITAE.

EX COD. M. S. BIBLIOTHECAE HANNOVERANAE REGIAE

NUNC PRIMUM EDENDAS CURAVIT

INSTITUTI REGII BELGICI
CLASSIS TERTIA.

HARLEMI,
EX OFFIC. VIDUAE A. LOOSJES, Pr.
MDCCCXXIX.

Postquam cognovit Inſtituti Regii Belgici Clasſis ſecunda, quae Historiae Patriae et literarum Belgicarum cauſam tuetur, in Bibliotheca Regia Hannoverana asſervari Codicem M. S., quo complures continerentur Hugonis Grotii Epistolae ineditae, adiit Ministrum rerum regni internarum, cui cura artium etiam et literarum in Belgio mandata est, petiitque a Viro Excell. ut ſuam adhibere operam vellet, qua opportunitas daretur Codicem illum accuratius explorandi, ut conſtaret, an Historiae patriae, vel literarum ſtudium ex editis illis Epistolis commodi aliquid atque incrementi percipere posſet.

Benevolentia cum Legatorum aularum et Belgicae et Hannoveranae, tum praefectorum Bibliothecae regiae, quae Hannoveriae est, effectum fuit, ut Codex huc delatus et ſecundae Clasſi traditus ſit. Explorato vero Codice vidit Clas-

ſis, Epistolas eo contineri, plerasque Latino ſermone, paucas Suecica lingua conſcriptas; vidit in iis agi de rebus Historiam potius Europae universam quam peculiarem patriae Historiam ſpectantibus. Quamobrem ulteriorem huius rei indagationem tertiae Clasſi, cui ab Historia gentium univerſali et literarum exterarum ſtudiis nomen est, commendandam esſe cenſuit, quo factum est, ut tertia Clasſis perſecuta ſit atque ad finem tandem perduxerit quam ſororia Clasſis iam inchoaverat investigationem.

Quum autem rerum ad literas et artes pertinentium in hoc Regno Administer Vir ampl. rogasſet, quid illae Epistolae afferre posſe viderentur in commune literarum commodum, reſpondit Clasſis tertia, literas Grotii quae Codice continerentur omnes publice edendas videri, quo inſigne collectioni Epistolarum Grotii iam editae incrementum accederet, et addendas iis esſe Latinas Oxenſtiernae Epistolas, quippe quae ad Historiam temporum illorum illustrandam egregie valere posſent. Quibus probatis, editio, quae nunc prodit, parata est, cuius ut intelligatur quid ſit conſilium, accuratior est exhibenda Codicis deſcriptio, tum ratio Editionis exponenda est.

Codex est Hannoveranae Bibliothecae, 144 foliis conſtans, forma maiori. Duae ſunt eius distinguendae partes, altera, 92 prioribus comprehenſa foliis, Epistolas Grotii exhibet, alte-

ram,

ram, quae reliquis foliis continetur, Oxenſtiernae Epistolae implent.

Epistolae Grotii ſunt numero XXVII, omnes Latinae, Lutetiae Pariſiorum, ubi Legatus Sueciae degebat Grotius, ſcriptae, atque datae ad ad Illustr. Dom. Iohannem Oxenſtiernam, Reginae Regnique Suedici Senatorem et Legatum extra ordinem etc. etc. aut ad eundem et ad Iohannem Salvium, Aulae Cancellariae Senatorem et Legatum, ambos, modo Mindae modo Osnabrugae, ut de Pace facienda agerent, degentes. Sex tantum, eaeque breviores, ſunt autographae; reliquae omnes alia manu ſcriptae, quibus ſubſcriptionem tantum appoſuit Grotius. Tempus, quo Literae illae ſcriptae ſunt, incipit a menſe Maio anni 1643, quo diem ſupremum obierat Ludovicus XIII, Franciae Rex, ad finem menſis Aprilis 1645; et brevi post ultimam ſcriptam Epistolam Stockholmiam perrexit Grotius, legatione dimisſus.

Collatione inſtituta cum editis Hugonis Grotii Epistolis, cum in: Hugonis Grotii Epistolae. Amſtelodami, 1687, folio, ap. P. et I. Blaeu. tum in: Hugonis Grotii Epistolae ineditae, ex Muſeo Meermanniano. Harlemi 1806. 8°. ap. A. Loosjes, Pf., patuit, quatuor epistolas Codicis Hannoverani, et quidem autographas illas, editas legi in Collectione Blaviana, de quibus ſuo loco monebimus.

Animadvertimus porro, in Epistolis editis,

 unam

unam esse datam $\frac{17}{27}$ Aug. 1644 ad Oxenstiernam, (Collect. Blav. II. p. 730 n°. 1685.) (1) dum in Codice exstet epistola inedita, ut fert inscriptio, eodem plane die ad eundem data, et argumento tamen plane diversa. Mirum videatur, Grotium eodem die, ad eundem duas scripsisse varii argumenti epistolas. Possit coniici, alteram scriptam vi muneris ad Legatum, alteram amicitiae ergo ad eundem privatum missam esse, quamquam illarum Epistolarum argumentum huic coniecturae haud favere videtur. Rem in medio relinquimus.

Caeterum frequentia sunt exempla Epistolarum, quas uno eodemque die Grotius scripsit, alteram ad Oxenstiernam et Salvium Legatos, alteram ad unum Oxenstiernam. Sic quo die ad utrumque Legatum scriptae in Codice leguntur Epistolae, eodem die ad unum Oxenstiernam datae exstant in Collectione Blaviana;

XV.	Cod.	II vol.	p. 735,	N°. 1704	Coll. Blav.
XVI.	—	—	740,	— 1717	—
XXIV.	—	—	746,	— 1743	—
XXVI.	—	—	747,	— 1748	—

et quo die ad unum Oxenstiernam datae leguntur in Codice, eodem die ad duos Legatos scriptae exstant in Collectione Meermanni;

IX.

(1) Hanc Epistolam editam iam fuisse ignorasse videtur Meermannus, quum eandem in *Epistolis Grotii ineditis*, p. 192 n°. 68, denuo typis excudendam curaverit.

IX. Cod. N°. 52 Coll. Meerm.
XXI. — — 84 ——

Imo ipſe Codex noster duo continet huius rei exempla, N°. XVIII et XIX atque XXII et XXIII. Neque mirum, Grotium alia habuisſe, quae vi muneris ad Legatos regni Suecici deferret, alia, quae amico nunciaret Oxenſtiernae.

Ad idem illud tempus, quo referendae ſunt Epistolae Codicis ineditae, pertinent XIV Epistolae in Collect. Blav. N°. 1656, 1673, 1681, 1682, 1685, 1704, 1706, 1712, 1717, 1723, 1727, 1737, 1743, 1748. Longe quoque maxima pars Epistolarum a Meermanno editarum, et plures quidem quam 50 inde a N°. XXXIII, in eandem aetatem incidunt.

Epistolae Oxenſtiernae fol. 93 ad fin. inſcriptionem prae ſe ferunt, recentiori, ut videtur, manu appoſitam, *Epistolae Oxenſtiernii, Legati Suetici ad Tractatus Pacis Osnabrugae habitos.*

Sunt numero XIII, quarum novem priores Latino, reliquae Suecico ſermone conſcriptae ſunt. Scriptae ſunt omnes Osnabrugae, quatuor priores, coniunctim ab Ioh. Oxenſtierna et I. G. Salvio, Legatis, uti indicatur literis, I. O. A. (i. e. uti ipſe ſcribit Epistolarum V et VIII in fine et in inſcript. Epiſtol. VII et IX, Ioh. Oxenſt. Axelsſon, i. e. Axelii Oxenſtiernae, Magni Cancellarii filius,) et I. G. S. in fine aut in inſcriptione Epistolarum collocatis; reliquae a ſolo Oxenſtierna ſcriptae; omnes autem, quae Latino

ſunt conſcriptae ſermone, datae ad D. Cerifantem, Conſiliarium aulae S. R. M. Suediae.

Quatuor quae restant Epistolae, Suecica lingua exaratae, datae ſunt omnes Osnabrugae a Ioh. Oxenſtierna et Ioh. Adl. Salvio, legatis, ad Reginam Suediae, et quidem

I. die 6 Decemb. 1644.
II. die 3 Ianuarii 1645.
III. — 20 Ianuarii 1645.
IV. ſine die aut loco.

Continentur iis fere relationes de rebus gestis, quas, ſingulis dierum hebdomadibus, ad Christinam Reginam transmitterent legati. Propter negligentiam ſcribentis difficulter admodum leguntur. Nihil autem memoria dignum in iis repertum est, cum continuo in iis referatur ad acta, quae addita fuerint, ſed iam plane deſiderantur. Quibus cauſis factum est, ut Epistolarum illarum publicationem ſibi ſuscipiendam haud putaverit Clasſis. Exſtat Epistolarii Oxenſtiernae commercii Editio, titulo: *Bref ifrån Grefve Axel Oxenſtierna til Grefve Johan Oxenſtierna, Svensk Legat uti Tyskland åren 1642—1649 utgefne af Carl C. Giörwell.* Stockholm, I vol., 1810—1815, II vol., 1819. Ad hanc collectionem fortasſe acceſſionem aliquam praebere posſent hae Suecice ſcriptae Epistolae, ſed huius rei iudicium ipſis eius Collectionis editoribus et Suecicae linguae peritis relinquimus.

Grotii Epistolarum, quae nunc prodit, editione His-

Historiam politicam et diplomaticam Europae eius temporis, ad quod Epistolae pertinent, insignia capere incrementa non est quod dubitemus. Fassus est Ludenus in Opere: *Hugo Grotius nach seinen Schicksalen und Schriften.* Berlin 1806, p. 239, Epistolas Grotii, scriptas tempore quo *Lutetiae degeret Sueciae Legatus*, multum valere ad illustrandam Historiam gravissimae illius in rebus gentium Europae aetatis. Et haec scripsit, quum laterent eum adhuc Grotii Epistolae cura Meermanni editae A°. 1806! Sane ipse Ludenus ex hac collectione, quae nunc publicatur, multum proficere potuisset. De rebus legationis Grotianae post annum 1640 perpauca apud eum occurrunt (*vide opus laud.* p. 275) et quin plura ea de re dicenda supersint, quis est qui dubitabit, postquam novam hanc Grotii Epistolarum accessionem cognoverit?

In describendis Epistolis, quas iam edimus, contextum Codicis accurate secuti sumus; ita tamen, ut quae a descriptore commissa vitia sunt, vel grammatices, vel inprimis interpunctionis vitia, emendare et corrigere non neglexerimus. Caeterum, quum haec Collectio consideranda sit praesertim tamquam accessio Meermannianae, eam apud eundem Editorem, et iisdem typis describendam curavimus, quo facilius meliusque duae Collectiones in unam iungerentur.

Quod ad Codicis attinet originem, licet certi quidquam hac de re ad nos non pervenerit, tamen

aliis

aliis ex indiciis probabiliter satis de ea existimari potest. Videtur nempe haec Epistolarum collectio ex Oxenstiernae hereditate superstes esse. Nam quae Grotii Epistolae leguntur, eae, utpote ad Oxenstiernam devehendae, authenticae sunt et nitide scriptae. Quae vero sunt Epistolae Oxenstiernae, eae Epistolarum scribendarum sunt tentamina et pericula, minus accurate, ut fit, conscripta, non vero Epistolae ad ipsum, cui inscriptae sunt, devehendae.

Et haec quidem hactenus. Num haec editio novam quamdam gloriae et laudis accessionem incomparabili nostro Grotio praebitura sit, nostrum non est iudicare. Hoc, ni fallor, luculenter testantur Epistolae, quae nunc primum in lucem prodeunt, Grotium tamquam legatum Suecicum in politicis et diplomaticis negotiis procurandis summam prodidisse et probitatem et prudentiam et solertiam. Non ignoramus fuisse, qui contenderent, Grotium, Lutetiae Parisiorum in legatione degentem, suo magis indulsisse literarum et antiqnitatis studio, quam quod legati munere sedulo ac diligenter esset functus. Sed longe aliter se rem habuisse, atque illi opinantur, ex his etiam Epistolis abunde apparet.

Scripsi Amstelodami mense Maio MDCCCXXIX.

C. A. DEN TEX.
Instituti regii Belgici tertiae
Classi ab actis.

SE-

SERIES EPISTOLARUM.

HUGONIS GROTII EPISTOLAE.

I. Iohanni Oxenſtiernae, Reginae Regnique Suedici Senatori, Lutet. Pariſiorum 28 Maii (6 Iunii) 1643.

II. Eidem, ibid. 25 Iunii (4 Iulii) 1643.

III. Eidem, ibid. $\frac{8}{18}$ Iulii 1643.

IV. Eidem, ibid. Deëst certus dies. Scriptam tamen eam eſſe menſe Septembri 1643 conſtat.

V. Eidem, ibid. $\frac{7}{17}$ Octob. 1643.

VI. Eidem, ibid. $\frac{6}{16}$ Ianuarii 1644.

VII. Eidem, ibid. $\frac{13}{23}$ —— 1644.

VIII. Eidem, ibid. 20 Februarii 1644.

IX. Eidem, ibid. 31 Mart. (9 Apr.) 1644. *autographa.* Edita legitur in: Hug. Grotii Epistolae. Amſtelod. 1687. fol. Vol. II. p. 724. N°. 1656.

X. Eidem, et Iohanni Adlero Salvio, Legatis Suedicis ad pacem Oſnabrugenſem, ibid. $\frac{6}{16}$ April. 1644.

XI. Iisdem, ibid. $\frac{8}{18}$ Iunii 1644.

XII. Iohanni Oxenſtiernae, ibid. 28 Iulii (6 Aug.) 1644. *autographa.*

XIII. Eidem et Iohanni Adleri Salvio, Legat. etc. ibid. $\frac{3}{13}$ Aug. 1644.

XIV. Iohanni Oxenſtiernae, ibid. $\frac{17}{27}$ Aug. 1644. *autographa.*

XV. Eidem et Iohanni Adlero Salvio, Legat. etc. ibid. $\frac{16}{26}$ Novemb. 1644.

XVI. Iisdem, ibid. 29 Dec. 1644. (7 Ian. 1645.)

XVII. Iisdem, ibid. $\frac{4}{14}$ Ian. 1645.

XVIII. Iisdem, ibid. $\frac{11}{21}$ Ian. 1645.

XIX.

XIX. Iohanni Oxenſtiernae, ibid. $\frac{11}{21}$ Ian. 1645. *autographa.*

Edita legitur in: Hug. Grotii Epiſtolae. Amſtelod. 1687. fol Vol. II. p. 741. N°. 1723.

XX. Eidem et Iohanni Adlero Salvio, Legat. etc. ibid. $\frac{18}{28}$ Ianuarii 1645.

XXI. Iohanni Oxenſtiernae, ibid. 26 Ianuarii (4 Februarii) 1645. *autographa.*

Edita legitur in: Hug Grotii Epiſtolae. Amſtelod. 1687. fol. Vol. II p. 742. N°. 1727.

XXII. Eidem et Iohanni Adlero Salvio, Legat. etc. ibid. $\frac{14}{24}$ Februarii 1645.

XXIII. Iohanni Oxenſtiernae, ibid. $\frac{14}{24}$ Februarii 1645. *autographa.*

Edita legitur in: Hug. Grotii Epiſtolae. Amſtelod. 1687. fol. Vol. II. p 744. N°. 1737.

XXIV. Eidem et Iohanni Adlero Salvio, Legat. etc. ibid. $\frac{8}{18}$ Martii 1645.

XXV. Iisdem, ibid. $\frac{15}{25}$ Martii 1645.

XXVI. Iisdem, ibid. 22 —— (1 April.) 1645.

XXVII. Iisdem, ibid. $\frac{12}{22}$ April. 1645.

IOHANNIS OXENSTIERNAE EPISTOLAE.

I. Ceriſanti, Conſiliario aulae S. R. M. Suediae, Osnabrugae $\frac{10}{20}$ April. 1645.

II. Eidem, ibid. 1 Maii.

III. Eidem, ibid. 29 eod.

IV. Eidem, ibid. 19 Iunii.

V. Eidem, ibid. 7 Aug.

VI. Eidem, ibid. 28 eod.

VII. Eidem, ibid. 13 Octobr.

VIII. Eidem, ibid. 11 Decembr.

IX. Eidem, ibid. 6 Febr. 1646.

HUGONIS GROTII EPISTOLÆ INEDITÆ.

I.

IOHANNI OXENSTIERNÆ,
Reginæ Regnique Suedici Senatori et extra ordinem Legato, etc.

ILLUSTRISSIME DOMINE!

Apud Reginam Regentem sermones audio habitos, alios de induciis, alios de pace. In pace nemo est, qui non magnas prospiciat difficultates. Sunt qui proponant, ut tractus Ruscinonensis, et Atrebatensis, qui inter postrema sunt avulsa a regno Galliæ, maneant penes Galliam, contra vero Rex Galliæ ius abdicet vetus ac sepultum in Navarram. Valde intricatum est negotium Catalaniæ, nam et Catalanos plerosque Gallici imperii tædet, et Gallos non minus custodiæ Catalanorum, ita ut sint inter Gallos qui ultro optent ut Catalani a se deficiant, ne aut oneri sint in bello, aut paci impedimento. De Portugallia futurum puto, quod de Batavis factum est pace Verbinensi. Guebrianus nihildum agit, et ea re non immerito offenduntur Hassici. Dux Anguianus in Hainauiam intravit; metuunt non-

nulli ne circumveniatur, hinc a Melone, inde a Beckio: sed et ipsi supplementa advenient, et Batavi, ut puto, partem abstrahent hostium. Dux Vendocinensis apud Reginam Regentem multum laborat ut Regi Angliæ subveniatur, et puto id futurum, si Rex rebus ipsis ostendat, se sibi et propinquis suis melius velle quam Hispano. Abnuit autem Rex ille approbare indictionem pecuniarum factam a Parlamento adversus Hibernos, ideo quod antehac pecuniis sub eo nomine indictis usi sint contra se. Dicuntur autem, Regii victoriam reportasse de iis qui Bamburgi obsidionem volebant perrumpere, ii vero qui sub Essexio sunt apud Readingum seditiose agere, quod ultra mensem stipendia ipsis debeantur, esse autem eos equites ter mille, pedites duodecies mille. Pontificios autem Hibernos audimus non potuisse adduci ad recipiendas inducias, et multos ab illis protestantes cæsos ad Blanckehillam. Qui belli rerum periti sunt judicant Hispanos qui sunt in Belgica multa peccasse: primum, quod hoc tempore ipsi hostilia captarint, deinde, quod pugnarint priusquam Beckius copias suas Meloni addidisset: postremum, quod, si pugnare vellent, non pugnaverint antecedenti vespere cum fessi essent ab itinere Galli. Sed maximum omnium fuit peccatum, quod regimen equitatus auferre voluerint Buquoio, eaque re et ipsum et amantem ipsius equitatum offenderint: Sultanus Turca, altera pro-

le

le auctus virili, dicitur clasfem habere paratam navium longarum LXXX, aliarum XXX. Qui de Siculorum civitatum defectione fparfi hic fuerant rumores, orti videntur a Cardinali Mazarino, qui ipfe Siculus fpe talium fe hic utilem oftentare voluit. Sed et inter Riceliaci chartas repertae dicuntur quæ faciles oftentent vias perpellendi ad defectionem ab Hispano Mediolanenfes et Neapolitanos, miror non addi et Amerfianos. Nondum liquet qui hinc ituri fint ad colloquia pacis. Multi commendant Basfompetram egregie functum legationibus apud Anglos, Rhætos, et apud ipfos Hispanos, unde fecuta fint pacta Moufoniana. Volunt multi adiungi ei Servianum, Secretarium antehac ftatus unum e quatuor, nunc ab exfilio reverfum, virum fane magni iudicii. Lomeniacus, dictus antehac Villauctercius, nunc comes Briennæ, creditur reditutus ad officium Secretarii ftatus quod antehac habuit, et magno vendidit. Eremitæ, quæ antehac contra ducem Vendocinenfem testati fuerant, nunc testantur fe vi tormentorum ex iusfu Cardinalis ad mendacium adactos. Dandelotus Marescalli Caftilionæi filius, qui fe Romanenfi Ecclefiæ addidit, accepit a Regina, commendante hoc Principe Condæo, XII millia Francicorum, et dignitatem Marescalli Castrenfis. Milleraius adhuc ad aquas est Borbonias, exfpectans quem exitum capturæ fint res aulicæ, quæ novas mutationes videntur portendere. Princeps Condæus coniu-

gium nititur inter Ducissam Esquilloniam, cuius invidiosæ sunt opes, et Comitem Brionium, qui in gratia est apud Aurelianensem Ducem: effecitque ut Esquillonia admissa sit ad salutandam Reginam, et Aurelianensis uxorem. Præfectura Arverniæ duci Aurelianensi reddita est, et decretum ea de re relatum in acta parlamenti. Vivunt dux et uxor eius in Palatio Reginæ quondam matris, quod Luxemburgicum dicitur; duci Bulionio pro Sedano compensatio offertur. Fama est venturum huc ducem Carolum sub fide ducis Aurelianensis. Regina Regens promisit Protestantibus huius Regni salva fore quae antehac facta fuere edicta: idque se publicaturam relatum prius in Parlamenti acta. Creditur et imminutura onera salis et vini, ut plebi gravia. Melos quindecim hominum millia habere dicitur; Dux Anguianus plus paullo, et exspectare accessiones. Principes Italiæ prope omnes Papæ significarunt se, nisi rem cum Parmensi transigat, tranquillitati Italiæ non defuturos. Princeps autem Thomas, cura de arce Dertonensi aut omissa aut desperata, in urbem venit Taurinorum. hæc interim habemus dum novas res parturit hæc aula. Deus, Illustrisſime domine, Excell. tuam in prosperis rebus diu servet

XXVIII Maii / VI Iunii CIƆIƆCXLIII.

Excellentiæ tuæ addictissimus devotissimusque cultor

H. GROTIUS.

Vi-

Vidi patruum novi Regis Ducem Aurelianensem, commendavi ei res nostras. Dixit se perstiturum in consiliis et amicitiis fratris defuncti. Feceram et foederum mentionem, sed de iis ille nihil. Nova coniuratio detecta est in Catalania contra Gallos, et ut quidam aiunt contra vitam Mottæ Odincurtii. Multi capti, multi qui elapsi sunt, relegati. Armantur Barcinone naves longæ decem a Gallis. Dux Carolus qui Sirici est, inde huc quendam de suis misit. Halerius hic a vulnere sanatur. Adversus Marescallum Bressæum multæ surgunt querelæ. Tortosæ Hispani habere dicuntur pedites mille quingentos, equites quingentos: Fragius milites mille trecentos. Dux Anguianus cepit arces Barlæmontium, et Aismeriam in Hainavia ad Sambram. Hispani Camæraci præsidium augent. Scoti nihil adhuc movent pro Parlamentariis Angliæ.

II.

IOHANNI OXENSTIERNÆ.

Illustrissime Domine!

Venit ad me his diebus Comes Briennæ, dictus antehac Lomeniacus et Villauctercius, qui nunc locum Chavigniaci et rerum externarum curam obtinet. Dixit mihi, legatum ab His-

pania, Butam ni fallor nomine, Cardinalis Borgiæ familiarem, et valentem ingenio, iter Monasterium versus cepisse per Galliam, et venisse Aurelianum.; dubitare Reginam Regentem, an ei transitum aliâ monstrare deberet, an vero eum, ut expetit, admittere, ad peragenda officia luctus et solatii, inter adeo propinquos etiam in bellis mediis peracta sæpe; causam dubitandi apud Reginam Regentem esse, non quod ipsa non sciret discernere, quid regno, quid sanguini debeatur, sed quod metueret ne ea res offenderet fœderatos. Dixi ego, non putare me Suedos offensum iri comitate adeo tralatitia, et ita nos existimare de bona fide Reginæ, ut, si quid afferretur ad rem communem aliquo modo pertinens, eius aut Reginam Suediæ aut me, qui personam eius hic sustineo, factura sit participem: cæterum Batavos esse homines multum suspicaces, quid eorum causa faciendum minusque faciendum sit Reginam cum suo consilio optime iudicaturam; me enim qui satis in rebus Suedicis agendum reperiam, non miscere me Batavorum rebus, et antehac et nunc valde turbidis; neque vero si quis mihi locus honestus illis in partibus offerretur accepturum me, ne quidem si permittat Suedia, quod tranquilliori vitæ assuetus nolim me ingerere in tam procellosum mare. Addidi, siquis huc veniret legatus Hispaniæ, et ad me mitteret, cum eis verbis quæ ad Regios legatos usurpari solent, me non obsti-

ftiturum officio eum salutandi, uti moris est, tum humanitatis causa, tum etiam ut scripta quædam per Hispaniam latentia, et ad Gothorum gloriam obtinentia impetrarem. Laudabat hæc Briennius, cæterum putabat se a legato Batavorum, ad quem a me ibat, auditurum non similia; itaque dubito quid factura sit Regina. Cæterum certum est, etiamsi legatus ille alià transeat, si Galli velint ad arcanas pactiones venire, satis multos esse in hac aula, qui tali auxilio fungi possunt; præterea, sine legatis optime talia transigi per Monachos, qui inobservati aliunde penetrare huc possunt et Reginam clam adire in Valle Gratiæ, quo secessu, pietatis et negotiorum causa, illa sæpe utitur. Cancellarius Franciæ adhuc incerto est in statu. Cardinalis propinqui metuentes, ne in tanta pecuniæ egestate, quam fecit Cardinalis, ab ipsis exigantur octuaginta milliones quas detinere putantur, pauper olim familia, prospexerunt locis, quorum præfecturam habent, Blavetæ, Brovagio, Oleroni, et maxime Portui Gratiæ, quo rediens Fortlescuierius, qui Reginæ Regenti addictus putabatur, ab arce exclusus est, iussu Esquilloniæ, qui Ponteurlæi liberos, suæ tutelæ commissos, eo misit, dixitque Reginæ se non aliud habere pignus quo tuta sit. Iidem autem Cardinalis Riceliaci cognati et affines, repetundarum iudicium metuentes, metum iniiciunt reformatis, ut periculorum societate salutem sibi inveniant. Puto Reginam edictorum

veterum repetitione omnem Reformatis illis demturam metum, quod ſane fieri opus est, ut novare cupientibus ſubtrahatur tam potens paratumque fomentum. Et ad eam rem annitar quantum potero. Castris ad Theodonis villam circumiectum iam est vallum cui firmando interiiciuntur, ut fieri ſolet, castella. Spes est bona. Quo iturus ſit Guebrianus adhuc neſcimus. Dux Carolus, ſi pecunia detur, promiſit conſcipturum ſe octo . . . millia militum. Tenet ſe inter Nicrum et Rhenum. Regina Regens Regem asſuefacit ut quotidie det pecuniam pauperibus, diebus dominicis multo plus. Sunt qui ei ſuadent, ut obtentu necesſitatis rerum Galliæ exemplum ſequatur Henrici IV, qui Regno ſuo conſuluit ſpretis fœderibus, quæ paullo ante cum Anglo Batavisque fecerat, et ſolenni iuramento firmaverat. Cæterum ut est animi valde generoſi, minime credo eam parituram conſiliis parum honestis, ſæpe nec tutis. Si Rex Angliæ velit ſerio ſe obſtringere in fœdus cum Gallia, primum ad tuenda ſigna deinde ad reſtitutionem Palatinatus, non dubito quin futurum ſit, ut hic ratio reperiatur eum Regem reponendi in eam potestatem qua uſi ſunt hactenus maiores eius. Davauſius multum captat aulæ Romanæ gratias, quod an publice expedire cenſeat, an in ſpes ſuas, non dixerim.

Reginæ Regentis valetudo per labores continuos et inſuetos labefacta non nihil reviviſcere in-

incipit. [illegible]
gestisque magnum [illegible]
[illegible]
riani, et [illegible]
civitates et [illegible]
mittendam [illegible]
suos [illegible]
eius [illegible]
procedere: [illegible]
ingredi in Valentiam [illegible]
pecuniæ [illegible]
tes in Italiam. [illegible]
Matinenses [illegible]
demonstrant: dicuntur autem [illegible]
multis in [illegible]
diversa consilia ad [illegible]
lum aliud, cum [illegible]
videatur periculosum, quia et [illegible]
mentum quoddam exigi [illegible]
agro eis de causis motus [illegible]
ut a Publicanis, qui [illegible]
tur milliones duodecim. [illegible]
Ronargis disiecta sunt [illegible]
nis. Tolosatæ Senatores [illegible]
golismenses ad Grusiam finibus [illegible]
bibus quibusdam quæ exemtas [illegible]
munitates habent, ad earum [illegible]
tinendam ducenta millia [illegible]
Vitriacus Marescallus triginta [illegible]
hortem scribit, quæ a Regina [illegible]

Tributum ex censu et ad Hospitia militum abrogata sunt mulcendæ plebi. Torques aurea data est cursori aulico Imperatoris.

Hæc ut scripseram venit ad me Balliolus ærarii præfectus; is multa locutus de Reginæ Regentis erga Reginam Suediæ affectu; dixit mihi, rectius censuisse Reginam, non admittere in hanc urbem illum ab Hispania legatum: decretum autem Regis et Reginæ ad servanda edicta de religione iam scriptum esse. Deus, Illustrissime Domine, Excell. tuam in prosperis rebus diu servet. xxv Iunii / iv Iulii CIƆIƆCXLIII.

Excellentiæ tuæ addictissimus
devotissimusque cultor
H. GROTIUS.

A Neapoli, navibus partim longis, partim Galeonibus, vectantur in Hispaniam tria peditum millia, equi mille. Hiberni complures in Angliam transeunt ut Regi militent. Motta Odincurtius habere dicitur XV millia peditum, tria equitum. Apud Somersetum Rex Angliæ habere dicitur militum millia XIV, apud Abinctonum XVII, et delectus facere in Cornualia. Parlamentariorum non tantæ putantur esse copiæ. Vallum, quo castra ducis Anguiani ad Theodonis villam cinguntur, altum est pedes decem, patens, in summitate pedes IV, in imo XII; sunt obsidentes ad XV millia equitum simul peditumque. A Meti in ea castra venere decem machinæ, globorum

et

et igniarii pulveris bona copia, naves ad pontem faciendum, aliquid præterea peditis equitisque, duo castella vallo addita; fabricatur tertium. Dicunt mihi qui hic ærario præsunt, magnam quidem hic esse pecuniæ penuriam, sed in Hispania maiorem.

III.

IOHANNI OXENSTIERNÆ.

Illustrissime Domine!

Multum his diebus occupatus fui in Landgraviæ Hassicæ rebus, quas non leve momentum ad Suedicas habere satis intelligo. Fedus quod habuit cum Rege Ludovico XIII personale fuit, et cum eius Regis morte exstinctum. Cognovi multis ex locis sollicitari eam multum, ut se addat Electori Coloniensi et aliis, qui in Westfalico, et vicinis, ut appellant, circulis excludere ex suis terris volunt omnem militem, præter suum, ad tuendas adversus belli mala terras illas, comparatum; ita ut permissuri sint ipsi, si ei corpori se velit addere, retinere quem habet militem et oppida, imo et additurі alia in quibus miles eius sedes habeat. Neque vero ignorabam, tot exemplis edoctus, quam facile isti, ad tempus nomine medii, paullo post fiant Cæsariani. Didiceram præterea, Reginam Regentem misisse in Hassiam qui pecuniæ aliquid offerret, ut fedus renovaretur; at vero Landgraviam, quæ hic

hic habet ſuos, alterum nobilem extra ordinem miſſum, alterum Reſidentem ordinarium, ut fidelibus miniſtris honorem haberet, qui fidem excitat et nutrit, voluiſſe rem eam per eos hic, non autem apud ſe tranſigi. Hæc omnia oſtendi Duci Aurelianenſi, Principi Condæo, Comiti Briennio, qui Secretarius eſt ad res externas, et Baliolo, qui primus eſt in ærarii cura. Non reticui quantum aut bello aut paci allatura eſſet incommodi iſta Principis hactenus fortiſſimæ mutatio; neque illud: pecuniam in loco negligere maximum interdum eſt lucrum. Poſcunt autem Haſſici, non improbabili de cauſa, quia Mareſcallus Guebrianus copias Haſſicas, et maxime equeſtres, per tres menſes detinuit inutiles, per quod ſibi tot agrorum tributa perierunt, unde alendus erat exercitus, cuius vix exiguam partem Haſſia alere per ſe poteſt, ad damnum hoc reſarciendum ſcutatorum centum millia. Allegantibus autem præſentem inopiam pecuniæ, quam Cardinalis certe is qui mortuus eſt fecit maximam, in privatum corradendo multos milliones publicis neceſſitatibus deſtinatos, dixi, poſſe Landgraviæ ſatisfieri per aſſignatos reditus bonos: quo pacto reperturam eam præſentem pecuniam, quamvis cum aliquo damno, ſine qua exercitus ille, adeo antehac utilis communi cauſæ, retineri alique non poſſet. Reſponderunt omnes ſatis comiter; Dux Aurelianenſis, exiguum eſſe de quo ageretur; Princeps Condæus, in con-

consilio regio, reperisse se animos satis ab hac largitione alienos; se tamen mei causa facturum quod posset. Briennius se adiutare velle, sed orare ut ego quoque ei adiutor essem. Baliolus se ut custodem ærarii (id est draconem illum servantem aurea mala) parsimoniæ esse laudatorem: attamen quæ a me proposita erant ea niti ratione, et ita esse attemperata, ut laboraturus esset, ne frustra per me ipsi commendatum esset hoc negotium. Spero non irrita fore, quæ in hac re egi, et porro, si opus sit, acturus sum. Audio autem ex multis, ab Hispano desiderari inducias, sed perbreves, in spem forte motuum in Gallia, aut distractionis sociorum a Gallia: quorum utrunque Deus avertat. Servianus, qui antehac Secretarius fuit status ad res belli, sed per Cardinalem remotus, et nunc legationi destinatus Italiæ, Marchionem Bressæum adiit, ut eum permoveret ad abdicandum sub compensatione officium Admiralitatis, quod nempe Regina Regens dare volebat Duci Vendocinensi, ut cum ipsius bona voluntate obtineret sibi Regina Britanniæ Armoricæ præfecturam, quæ sine periculo reddi non posset Vendocinensi, qui eam olim habuit, quod et ius sibi in eam aliquod assereret, et magnis ibi affinitatibus possessionibusque esset subnixus. Legati ad pacem et cunctantur, et forte adhuc cunctabuntur, ob ea quæ aguntur post siparium. Guebrianus ad Ilarum amnem esse scribitur: ad Lichum Dux Ca-

Carolus. Ad Theodonis villam bene procedunt accesſus flexuoſi, et ex prætorianis aliquammulti mittuntur ad augendum eum exercitum. Conſilium ſtatus, quod ſecundum est ab iis qui perpetuo Reginæ adſunt, ad XXII redactum est; cæteri erunt vacantes. Dux Guiſius hic est. audimus autem Reginam vetuiſſe ne Comitiſſa Bosſuiaca, quæ ſe contra Annam Mantuanam, Ducis Mantuani filiam, uxorem ejus dicit, in Galliæ fines admittatur. Ille vero duarum uxorum, non diverſis temporibus, ſed uno tempore maritus, adhuc retinere vult Epiſcopatus, et Abbatias, et Sacerdotia, optima ſane et ad familiam totam ditandam valde idonea. Sed qui partem eorum a Rege nunc mortuo accepere, ut Principis Condæi minor filius, et Cardinalis Mazarinus, nolunt in eius gratiam parta dimittere. Ita ubique nimiæ opes Eccleſiæ, ex quibus pauperes ali debebant, fiunt materia certaminis inter divites. Neſcio an verum ſit, quod dicitur a Portugallis, captam in Gallicia Salvaterram: Tarragonam vero obſideri a Motta Odincurtio: capta ab Ethrusco duce Castillonium ad lacum et civitatem Pennæ. Deus, Illustrisſime Domine, Excell. tuam in prosperis rebus diu ſervet. VIII/XVIII Iulii CIↃIↃCXLIII.

Excellentiæ tuæ addictisſimus
devotisſimusque cultor
H. Grotius.

Gau-

Gaudeo rem Hasſicam esſe in vado. Hasſi abeuntes a Guebriano parum abfuere, quin ducem Carolum caperent: cepere ſarcinas eius et in eis enſem a Rege Galliæ datum: ipſe Dux Carolus Wormatiæ nunc esſe dicitur: copiæ eius iunctæ cum Bavaris. In Francofurtenſi conventu, ad componenda ea quæ diverſa Religio controverſa fecit, delegati ſunt utrinque deni. Imperator, ut Principes et civitates avertat a conſilio mittendi ad loca conventus de pace, dicit ſe effecturum per equos diſpoſitos ut ſingula norint quæ agantur. Vult autem ad ipſum conventus locum neminem mitti niſi a ſe et Electoribus, ſed civitates potisſimæ id non ſatis ex re ſua arbitrantur. Tum vero pars maior principum contra Bavari ſententiam in eo perſtat, ut cauſa Palatina in loco conventus de pace tractetur. Dicuntur male inter ſe convenire Mercius et Waertius; Moguntiacenſes autem polliceri restitutionem Ducis Zimmerii; in Anglia ab exercitu Regis captum oppidum Wichamum, ab eo exercitu qui apud Reginam est Nottingamum oppidum; et a Roberto Principe deprehenſas prætenturas militum Parlamenti, multosque factos captivos. Rex offert veniam Parlamentariis, ſed ſuæ cognitioni reſervat homines ſeptemdecim, in quibus ſunt et illi qui Reginæ ſacellum deprædati ſunt. Parlamentarii vero clasſis utriusque, hac re intellecta, pacem omnem repudiant: et capita XVII Pimius a Claſſe infe-

feriore ad superiorem missus obtulit, quorum rea sit Henrica Marietta (ita Reginam appellant), addito ad singula advocabulo *proditorie!* quæ res mirum in modum Reginæ hic Regentis, nec eius tantum, sed et omnium bonorum offendit animos, qui omnes promittunt se ultores tantæ in filiam Galliæ contumeliæ, siquando pax ipsis contingat, et continget forte ob hoc ipsum citius. Interim, Scoti quid facturi sint, in incerto est, quorum consilia, utrovis ceciderint, magnum possunt afferre ad res tam ambiguas momentum.

IV.

IOHANNI OXENSTIERNÆ.

ILLUSTRISSIME DOMINE!

Cum Regina aditum ad se legatis præcludat, sive quia, ut dicitur, est icterica, sive quod eo utuntur obtentu qui nihil volunt ad eius aures pervenire, nisi apud se percolatum, ut Richelius facere solebat, accessi ducem Aurelianensem, Principem Condæum, et ducem Angüianum, quibus ostendi quanta neglecta essent commoda, ideo, quod Marescalli Guebriani exercitus non accepisset supplementa et alimenta: prædixisse me Reginæ, nisi melius ei consuleretur, futurum ut cogeretur cis Rhenum concedere: evenisse id

id, et quidem Benfeldii malo, qui unus locus nobis in Alsatia restaret, cum cætera sint a nobis Galliæ tradita, quæ vicissim Benfeldii tuendi curam in se suscepisset. Narravi mala, quæ terræ circa Benfeldium incubuissent ab exercitu sueto licentiæ. Rogavi, ut is inde tolleretur, acciperet vires maiores Bavaricis et quæ se eis iunxere Lotharingicis, et deinde Rhenum transiens aleret se ex solo hostili. Nec oblitus sum dicere federi postremo hoc inesse, ut bellum transferatur in terras Austriacæ domus proprias, ut Bohemiam et Austriam, multisque ostendens spes de Bavaro conceptas esse inanes: illigatum eum domui Austriacæ per affinitatem, communes liberos et possessiones eas, quas, beneficio eiusdem domus acceptas, nisi ea stante, tueri non posset: addidi, Imperatorem ad pacem trahendum, non Germanorum Principum sed suis damnis. Hæc omnia tres Principes illi adprobarunt: promiserunt rata fore quæ postulaveram. Omnes voluere per me nuntiari animum ipsorum optime adfectum erga Reginam nostram regnumque Suedicum. Dux Anguianus hoc amplius, ire se eo ipso, quo cum alloquebar, id est, iovis die, equis celeribus, ut copias per Ingolismensem eductas e præsidiis ducat contra Bavaricos, qui cis Rhenum se collocarunt, eos aggresfurus prœlio, nisi, quod futurum putat, retro cedant. Id si eveniat, relicturum se Marescallo Guebriano copias tantas, per

quas in solo hostili Transrhenano non se sustentare tantum sed et processus magnos facere possit. Optabant Principes ut et Coningsmarckius et Hassici possint venire in loca ita propinqua, ut, si res ferret, alii aliis auxilio esse possint. Dixi me memorem futurum. Videbimus iam quis futurus sit tot bonorum dictorum eventus. Vidi epistolam Ducis Bavari ad Daniæ Regem, in qua ei persuadere nititur, res Palatinas non in conventu universali tractandas, sed Viennæ: id enim et legato Romano placuisse. Et quia videbat obiici sibi posse tuti itineris diplomata pro Palatinis Legatis tanto Regum labore obtenta, festive respondit, non posse id sibi obstare, cum in diplomatibus expressum non esset, ea dari, ut Palatinum negotium Monasterii aut Osnabrugæ tractetur, plane quasi illius Principis legati eo venturi essent tantum ut alienæ fabulæ spectatores. Illud quoque non omittendum censui, Ducem Aurelianensem et Principem Condæum scribere iam Principi Palatino ut Electori. Dixit mihi princeps Condæus Galliam serio laboraturam, ut et Regis Angliæ imperium restituatur et ut prævaleant Puritanis Protestantes moderatiores. Adiunxi ego, omnia facienda hic pro Rege Angliæ, si is prius Reginæ Regenti fidem suam obstringat, se, nisi, in colloquio iam futuro Monasterii et Osnabrugæ, restitutio Palatinæ domus in locum dignitatemque veterem obtineri possit, arma cum Suedia Galliaque socia-

ciaturum. Video id hic probari, nec minus in Anglia, quantum dicit Anglus hic residens; non est tamen hoc in mandatis Harcurtii; sed si in id prompta Regis Angliæ voluntas adpareat, adiici poterit. Rex autem idem a Glocestria quidem obsidio repulsus, sed oppidum non minus opportunum Excestriam cepisse dicitur. Federis, autem formula, quæ Scotis missa Londinium fuerat, adprobata est ab Anglis Parlamentariis, mutatis nonnullis de consensu legatorum, qui e Scotia illuc venerant. Sed Scoti priusquam militem mittant, quem promittunt, ad viginti hominum millia, millionem sibi numerari volunt. Isola, qui pro Imperatore in Anglia est Residens, paria dicit, quæ Bavari epistola. Cardinalis Mazarinus, multum quamvis rogatur, Electoris titulum Palatino non dat, sed dicit, laborare se serio, ut is Princeps rem ipsam adipiscatur. Adeo hic rerum quam verborum vilior est annona. A conventu Francofurtensi audimus discessisse Wirtembergicos et Norimbergicos, discessuros forte ad tempus et Saxonicos et Brandeburgicos, cæteros tamen, qui manent, usuros iure pleni conventus, quia per ipsos non stat quominus adsint cæteri. Qui a Venetis mittitur ad pacem Legatus Contarenus, iam Francofurtum transierat. Ingens in Hispania esse dicitur pecuniæ inopia; id impedimento fuisse, quo minus Regis filio, ut fieri ibi solet, iuramentum diceretur per Arragoniam et alibi. Exerci-

citus qui ad Cæsaraugustam est, rerum penuria diffluere hic creditur: et Portugalliæ Regi esse duodecim peditum, duo equitum millia: apud Badajoz in limite Galliciæ sex militum millia. Bressæus, non longe a Carthagine Hispanica ad promontorium Gattæ, cepisse dicitur prætoriam Neapolitanam Galeonem unam, duo præterea navigia, die VIIbris III. Die eiusdem mensis XII Motta Odincurtius Flixam a Gallis possessam periculo exemit, disturbatis partimque occisis Hispanis mille et ducentis, qui navibus per Iberum amnem eo venerant. Sexto autem Septembris in Italia pugnatum inter Ethruscos et Barbarinicos in monte in quo sita est arx Monionvinum. Victoria penes Ethruscos fuit, captis Barbarinicorum plus mille. Castilionæus Gallicum contra Belgas limitem custodit. Deus, Illustrissime Domine, Exc. V. det omnia prospera.

Exc. V.
inservire paratissimus
H. GROTIUS.

Dicitur exercitus Galliarum in Germania, ubi dux Anguianus eo venerit, futurus ad XV millia. Chavigniacus bis apud ducem Bellifortium fuit. Bouleius iterum huc venit a Duce Carolo. Italicæ res ab aliis aliter narrantur, quam ex vulgatis hic rumoribus scripsi. Hispanicus in Catalania exercitus esse dicitur XIV millia peditum, equitum quatuor. Elector Palatinus miserat huc con-

consultatum, an gratum foret se venire in exercitum Marescalli Guebriani tanquam voluntarium militem. Non placuit id Cardinali Mazarino, dixitque mali inde evenire aliquid posse, etiam contra Palatini voluntatem. A Neapoli naves longæ abiere in Hispaniam, quæ ferunt mille quingentos Germanos, mille ex Italia Hispanos. Accessere quædam e Sicilia naves itidem longæ. Præter Excestriam, Biddefordiam, Applefordum et Barnstapulam, Northumbria, Cambria, Westmerlandia, Durhamum, tota Wallia, et in ea portus Milfordium, stant a partibus Regis Angliæ; cujus Regis exercitus dicitur esse ad duodecim millia peditum, equitum sex, præter eos quos alibi habet Wilmodus, et quinque militum millia nova, quæ Novicastellius, septem, quæ Princeps Mauritius collegit, eo animo, ut facta indagine cingant Parlamentariorum copias. Idem ille Novicastellius Hallum circumsidet. Nautæ autem qui sub Mauritio sunt ad seditionem prolabuntur, ideo quod promissæ pecuniæ non adparent. Post Bressæi victoriam apud Carthaginem Hispanicam quatuor Hispanorum naves ibidem mersæ dicuntur. Trinum captum a Gallis:

Marinum qui mirum semper in modum de pecuniæ egestate queritur, commendo quantum possum.

Literas Exc.V.datas Mindæ XXIX. August. accepi, pro quibus gratias ago. Legati ad tres paces hic in procinctu sunt.

V.

IOHANNI OXENSTIERNÆ.

Illustrissime Domine!

Regina hic valet meliusculè: non tamen plane ab aurugine liberata. Davausius ab urbe digressus nunc hic nunc illic rusticatur: et Servianus quamquam et mihi valedixit et aliis, moras nectit, consulto hæc omnia. Velint Cæsarianos et Danos moræ impatientes abire ex delectis ad pacis negotium locis. Id si non obtinent, dilatis quæ cum Hispano agenda sunt, Imperatori duo ossa obtrudere rodenda, de iure ordinum circa pacem, et causam Palatinam; non quod ista ex bono Germaniæ velint componi, sed quod opperiri velint occasiones sibi commodas ad trahendum bellum: nec quod id desiderent nobilitas, aut plebs, aut parlamenta; sed quod qui rem summam in manu habent, sperent, se per bellum externum a motibus internis tutiores fore, quod tamen incertum est. Posset enim, manente bello externo, plebe et quibusdam principibus commotis, tantum mali existere, quod reprimi non posset, nisi vi maxima armorum eo tracta, quod ipsam Galliam patentem hosti obiiceret. Sed hæc, quæ in incerto sunt posita, per preces Deo commendemus. Dux Anguianus, cum duodecim, ut puto, millibus, in

in Bifontina est regione. Dux Carolus, quamquam non defìnit hic femper tentare, fiquid efficere posfit, dicitur pecuniam accepisfe a Bavaricis, (funt autem ii in Palatinatu inferiore) ut ad Mofellam, et inde ad Rhenum veniens, ipfis fe iungat. Germani, qui multum ostentis tribuere folent, bellum crudele in istis partibus fore augurantur, propter repertas Brettæ aquas fanguinolentas. Dicuntur Bavari quinque millia faccorum frumenti ad alimenta fibi comparasfe. Pars eorum qui excurrerant male habiti a Rofa ad Coroniwifenburgum. Proditionis confilium Überlingæ deprehenfum et punitum. Qui Hohentwilæ præfidium habent, inde egresfi, pecora a Cellæ portis abegerunt. Ex Italia habemus, venisfe ad Papam bis mille Helvetios, feptingentos de Monteferrato: fperare autem Barbarinos, brevi fe habituros tres exercitus bonos, Viterbii, Perufiæ, ad Castellum: Tuscos adhuc in obfidio Cisternæ verfari: defertum autem a Venetis obfidium Lacus obfcuri. In Hispanico fine Motta Odincurtius, re nulla peracta, rediit Barcinonem, distribuitque in fedes commodas militem, postquam hinc centum millia fcutatorum acceperat. Francofurtenfis conventus deliberat de iudicio Spirenfi Francofurtum transmovendo, de eo, quod refpondendum erit Regiæ Daniæ fuper negotio Palatino, et quid Landgraviæ, quæ dicit, ante pacem factam non posfe fe caufam fuam a fociis distra-

 he-

here. Sicut autem Galli aliquid ex bello ſuo ac nostro proſperum exſpectant, ita Imperator et Hiſpani motus in Gallia, quales iam in Rovargia cœpere, viginti ibi millibus ruſticorum armatis, quorum comes Noalius, centum interfeciſſe, partem aliam obſidere dicitur. Etiam contra Mareſcallum Bresſæum queſtus ab Andegavenſi provincia venere. Ducis Bulionii uxor in aula est. Sanctogermanus qui pro Regina Medicæa multa contra Cardinalem ſcripſit, per Parlamenti ſententiam, in ſuam famam, bona, ac ſacerdotia reſtitutus est. At in aula Milleraii filius præfecturam Nannetenſem est conſecutus. Et eremitæ, qui in carcere ſunt, quia contra Ducem Vendocinenſem teſtati fuerant, iterum interrogantur ſiquid contra eum proferre posſint. Qui in Baſtilia captivi ſunt ex amicis Vendocinenſis nominantur Avencurtius et Breedacus. Dux Aurelianenſis huc a Bleſis rediit, et a rure Princeps Condæus, acceptis a Regina dono Cantiliaco et Damartino, ne inutilis ei ſit opera quam et ipſe et filius navavit publico. Hiſpani Caſtilleto imminere videntur. Melonis exercitus ad Valentinianas, ipſe Bruxellis, Cantelonus ad Demeram. Rumor autem hic est Bavarum pro octingentis florenorum millibus velle Francothaliam tradere Hiſpanis. Harcurtius Duberiviam advenit, et Londinii, nam illac tranſit ad Regem iturus, bene excipietur. Esſexius paulo ante prœlium Neuburienſe Cyrencaſtri mul-

tos

tos ceperat commeatus, quos Regii congesserant. Prœlium ipsum diu æquo fuit Marte; tractum ad mediam ferme noctem; sed Regii machinas suas Neuburium reduxere. Essexius campo institit, in quo pugnatum fuit. Dicitur vero Princeps Mauritius obsidere Suthamtonum. Neucastelli Comitis copiæ partim adhuc ad Hallum esse, partim ad prohibendum Scotis ingressum in Angliam. Somerseta arx a Parlamentariis capta. Hazfeldius ad Bavarum ire hic creditur. Beckius ad Treviros militem mittere. Hæc nunc habemus. Deus, Illustrissime Domine, Excell. V. det omnia prospera. Lutetiæ $\frac{\text{VII}}{\text{XVII}}$ Octobris CIↃIↃCXLIII.

Excell. V.
inservire paratissimus
H. Grotius.

Dux Carolus apud Wormatiam arcem Falcosteinium et alias præsidio insedit. Ethrusci cepisse dicuntur Piegaium, Panicatum, Pacianum, Montegallionem, Maceratam, Larum, Montrepicolum, Martinum de Colle, Magnanum, Petram fixam, Bagnaiam, Cimboltolam, Castellionem vallis, Aiiallum, Pilam, Monteleonem, Curnaiolam, Fabrum, Montaleram. A circulo Franconiæ scribuntur milites, Norimbergæ XV millia, totidem ab Episcopis Wirtembergensi et Bambergensi. Totidem alii a civitatibus, Calombachio, Anspachio, Rosemburgo, Weihaino,

Dunkelspilio. In Anglia dicitur filius minor Comitis Bristovici obsidere Pleimuthum. Vidi mox Reginam; gratulatus ei sum de valetudine meliore. Rogavi, a Benfeldio auferret exercitum, augeret et trans Rhenum mitteret; deinde, ut legatos ad pacem quam maxime properare iuberet, neque nostræ parti culpæ adscribatur. Non tantum hæc facturam se dixit, sed et facere, neque bello fortiter gerendo se defuturam, neque bonæ paci.

Accepi literas Exc. V. datas $\frac{\text{XVII}}{\text{XXVII}}$ Septembris gratiasque summas ago. Pro responso erunt quae scripsi supra. Chavigniacus bene valet.

VI.

IOHANNI OXENSTIERNÆ.

Illustrissime Domine!

Scripsit D. Davausius Reginæ Regenti, ad reficiendum exercitum, qui disiectus ad Danubium fuit, pecuniis magnis opus, quas sine plebis incommodo reperiri posse apud eos, qui in functionibus publicis plurimum essent lucrati; se, qui de publico rei non multum fecisset, paratum esse ad præsentes necessitates conferre centum millia scutatorum, dum alii pro rata parte regni res adjuvent. Hæc liberalitas, popularior quam præsens aula pati possit, pro gratia odium ei red-

reddidit; quia qui plurimum hausere, minimum volunt reddere. Censent omnes, binis millionibus ut minimum opus ad reficiendum exercitum, qui nuper disiectus fuit. Ad augendum exercitum, qui in Catalania est, pecunia opus eo maiore, quia populi isti, videntes se armis sumtis suas res nihilo fecisse meliores, non possunt in obsequio nisi per vim retineri. Et munienda est Ilerda, nisi, quod quædam literæ nuntiant, iam obsidetur ab Hispanis. Pecuniæ autem in hoc regimine satis infirmo difficulter reperiuntur: quia multis in locis seditiones armatæ oriuntur, quæ sedari non possunt, nisi remissis tributis, ut nuper in Pictonibus, et alibi, factum est. Cum vero plebs nova onera pati nolit, et potentes adeo nihil in publicum conferre velint, ut quotidie rapiant plura, fieri non potest, quin attenuati exercitus regni latera obdant hosti. Princeps Condæus, qui a Burgundia rediit, ab ordinibus eius ducatus nihil ferme impetrare potuit. Opponunt necessitati publicæ egestatem privatam. Factiones sub cineribus latent, non ita tamen ut non indicia erumpant. Nuper in area regali apud effigiem Ludovici XIII posita hæc est inscriptio: Henricus Guisius aulico molimine ad duellum vocatus et in arenam regiam ductus, Colinæum, antiquum religionis et Guisianæ gentis hostem debellavit, inflexit, et inermem reliquit, Anno Domini CIϽIϽCXLIII. Cardinalis Mazarinus, ut mos est illorum hominum,

pum, in dies legatos magis magisque deprimit. Dux Carolus hic suos misit, ut per ducem Aurelianensem res suas componat. Dicit, ad ea quæ ex Gallia ei fuere proposita, non posse se arma sumere contra Imperatorem et Imperium, a quibus feuda habeat, etiam præter Lotharingiam. Desiderat, Marsillacum sibi reddi; iudicia exerceri ad fanum Sancti Michaëlis pariter regis et suo nomine; Nanciacum sibi ita ut est restitui, ubi pax erit facta. Bavarus ita pacisci vult cum Gallia, ut ab eis terras suas intactas habeat, ipse suas copias non sinat ire ad inferendam vim Galliæ; cæterum, a defendendis Imperii terris non posse semet abstinere, iuramento ad id obligatum. Audio Cardinalem Mazarinum aurem præbere his conditionibus, nam et cum Marsillaci præfecto egit an vellet pro illa præfectura vicariam accipere Meti. Ex Francofurto discimus, vehementem ibi esse consternationem ob irruptionem nostrorum in Holsatiam et vicina loca: scripsisse conventum qui ibi est ad Imperatorem pro vidua Electrice Palatina et duce Zimmerensi: Electorem autem Brandeburgicum interesse, quo minus literæ ad Regem Daniæ scriberentur, quales Bavarus dictaverat in re Palatina: et ducem Carolum et Hazfeldium magna ex agris colligere tributa: motus ab Hungaria exspectari. Gorinus Angliæ legatus, de federe tacens, nihil quærit aliud, quam ut Gallia fideiubeat pro pecuniis quas a privatis hic

hic velit ſumere: quas rex magnæ Britanniæ ſit exſoluturus ubi domi pacem habuerit, quod ipſe ait futurum intra menſes tres. Sed magnam ſpem poſuerat in Rege Daniæ, cuius res nunc eo ſunt loco, ut non ſit ei otium aliena curare. In Anglia Carlilius et cum eo alii, minus apud Regem honorati quam ſperaverant, ad Parlamentarios defecere: crebris ut in civili bello transfugiis, ait Tacitus. Hamiltonius et amici eius putantur collusiſſe cum Scotis, et pasſi ſe damnari, ut, eo ipſo fidem nacti apud Regem, arcana eius explorarent. Papa duos novos fecit Cardinales, alterum Balivum Valencæum, Gallum gente qui ipſi militat, alterum Ieſuitam. Sabauda non vult ſuas res Galliæ committere, ſed ipſa per ſuos ſua agere in conventu Monaſterienſi. Epiſcopus Baſileenſis tutelam implorat Helvetiorum. Dux Bulionius obtinere hic non poteſt, ut tanquam Princeps Imperii tractetur. Spes faciendæ pecuniæ hic ſita est in novis dignitatibus erigendis et in territandis, ut magno ſe redimant, iis, qui pecunias publicas tractarunt. Harcurtius in Anglia de pace inter Regem et Parlamentum conſtituenda pœne deſperans, de federe renovando et augendo cum Rege acturus est, ut quidem hic dicitur. Deus, Illustrisſime Domine, Excellentiæ Veſtræ det omnia proſpera. Lutetiæ $\frac{\text{VI}}{\text{XVI}}$ Ianuarii CIↃIↃCXLIV. Exc. V.

inſervire paratisſimus

H. GROTIUS.

His-

Historia, quam impressam mitto, scripta est et ad me missa a filio, qui apud Bavaricos captus est in Dutlingana clade, et ibi adhuc retinetur. Scribit mihi idem filius, valde consternatos esse Bavaros, credo ob incursum nostrorum in Holsatiam et vicina. Imperator Turca a Venetis repetit mancipia bis mille, quæ in Cretam se receperant. Regina Regens hic iubet inquiri diligenter in eos qui frumentum exportarunt. Barbarini volunt in armis manere, ut, ubi hic Papa morietur, alium faciant suæ factionis. Id paci maximum est impedimentum. Princeps Thomas restitui vult Duci Sabaudiæ ea quæ Galli in Sabaudia et tractu Pedemontano tenent. Galli offerunt se pontem Sturæ nudaturos munimentis; sibi retinere volunt Pinarolum, Demontium et Segusionem, reddere cætera. Rebus Pictonum compositis per remissionem onerum, quæ ibi erant cohortes, eunt in Cataloniam. Dux Carolus dicit se in armis habere XII millia: multum pecuniæ Hamburgi, Venetiis, et alibi. Mombasonia et Castellonovanus propius Lutetiam accedere dicuntur. Parturit aula septem novos duces et Pares Franciæ, sed opponit se Parlamentum ne honos multitudine vilescat. Dux Aurelianensis et Cardinalis Mazarinus novas scribunt cohortes.

VII.

IOHANNI OXENSTIERNÆ.

Illustrissime Domine!

Varia ſunt iudicia et affectus varii ſuper re tanta, qualis est irruptio nostrorum in Holſatiam, Iutiam et loca vicina. Angli Parlamentarii lætius hunc nuntium accepere, quam Rex et Regii, qui inde maiora et certiora quam aliunde auxilia exſpectabant. Batavi, ut mercatores ſolent, ex quavis occaſione lucrum captantes, vellent Regem Daniæ eo adigi, ut arces, compedes freti Oriſundæ, ipſis custodiendas tradat, donec hæ procellæ deſævierint. Galli vero ſatis aperte ostendunt hæc ſibi displicere, partim quod metuant, ne, armis Suedorum verſis in partes Septentrionaliores, quibus et quantis de cauſis ipſi non curant, vires Imperatoris et Bavari, forte et Hispani, dum Batavi, de terris ſolliciti, mare, unde Respublica ipſorum nata est, cupiunt ſibi ſervare, in Galliam incumbant. Præterea Reſidens, qui hic est a Polonia, pridem id agit, ut per Cardinalem Mazarinum, amicum veterem, id Gallis perſuadeat, Suedorum magnos proceſſus non eſſe ex ipſorum re; cuius rei iam pridem magna vidi indicia; quare laudo prudentiam ita benignam aliis, ut ſibi credita primum bene ponat, hoc

præ-

præfertim fæculo, quo fides alibi, et in Gallia maxime, perrara est. Gaudebo fi de iis, quæ fciri posfunt, fæpe et exacte edocear, ut ad ea fermones meos componam, nam multi ad me veniunt percunctatores. Qui hic capti funt ex domesticis Ducis Bellifortii, non ii funt qui quærebantur, nam confiliorum arcanorum maxime confcii erant Campio et Belliregardius, qui evafere. Cardinalis autem Mazarinus, tum quod videt atrocia in fe fuscepta fuisfe confilia, tum quod videt errasfe fe in mittendis copiis trans Rhenum et Danubium, quæ etfi omnis alia culpa abfuisfet, multo erant hostibus impares, credo etiam, quod in Romæ gratiam Regni Suedici dignitatem omni modo depresfit, non bene fe habet, in ægritudinem animi tracto corporis confenfu. Francofurti fama erat Regem Poloniæ irrupisfe in Livoniam. Viennæ fpes est pacis aut induciarum cum Suedis, alia negotia et propiora habentibus: et id fuadere Gallasfius dicitur. Austriæ ordines dant Imperatori IↃ millia librarum. Dux Bavarus auget copias fuas. De hybernis certant inter fe Hazfeldius et Merciacus. Videtur autem Bavarus minus minusque de Gallia fibi promittere, eoque magis fe adiungere Austriacis. Dux Lotharingus, multa collecta pecunia, ex tractu Magontiacenfi et Franconico, nunc cis Rhenum fe retulit, et, coactis Treviris conferre ipfi LXXX millia Thalerorum Imperialium, inde in Leodicum parat fuos mit-

mittere. Veneti legati, qui antehac ad primum ingressum aulæ duci a Principe non solebant, nunc multum rixando obtinuere, dari sibi comitem Ducem Elbovium. Sunt enim Veneti in iis quæ ad honorem pertinent supra alios anxii. Landgraviæ supra promissum data sunt CCCC librarum Francicarum millia ad augendos delectus. Millio pecuniæ per mulas mittitur hinc ad resarcienda cladis accepta mala. Manent dissidia inter Ducem Anguianum et Guisium. Cardinalis Mazarinus, præter equestres, nunc et pedestres custodias sibi circumdat, vivitque in magno metu. Nobilitas Pictonia, quæ ad sublevandam plebem coierat, discessit, sed ita ut inter se pepigerint redire, si plebs non sublevatur. Parlamentum Parisiense in id laborat, ut creatio novorum Ducum et Parium differatur usquedum Rex sit suæ tutelæ. Misit huc Melos ad permutandos captivos. Tolosæ multæ mulieres tanquam maleficæ comburuntur, quod sæpe fieri solet, ubi factiones sunt in aliqua urbe. Non placet hic Valencæi promotio in Cardinalitiam dignitatem. Dux Aurelianensis vulgat se iturum cum exercitu in fines Belgicos adiutore Milleraio. Sunt et in Picardia et alibi seditiones, ut in populo mobili, et regimine infirmo. In Languedocia pro Barbarinis miles scribitur. Spargitur hic rumor mulcendæ plebi de rebellionibus Americanorum contra Hispanum. Addam his rebus ita me censere tempus esse opportu-

num fedus aliquod faciendi inter Regnum Sueciæ et Batavos, ubi legati Gallici discesserint, satisque apparuerit, quo tendant eorum consilia. Deus, Illustrissime Domine, Exc. V. det omnia prospera. Lutetiæ, Ianuarii $\frac{XIII}{XXIII}$ Anni CIƆIƆCXLIV.

Exc. V.
inservire paratissimus,
H. Grotius.

Fama hic est, præfecturam Ruscinonis, quæ non ita pridem fuit Regum Galliæ, separari a præfectura Cataloniæ: Abbatem Pivenum, qui omnia potest apud Ducem Aurelianensem, destinari Cardinalatui: Ducem Aurelianensem, ubi ad exercitum ibit, usurum opera Milleraii, cui cum Principe Condæo ob controversias pecuniarias de Riceliaca successione male convenit. Ea res, et quod Regina quotidie cum duce Aurelianensi et Cardinali consultat, male habet Principem Condæum, et controversia inter ducem Guisium et Coliniacum, cui Dux Anguianus non obscure favet, nondum componitur. Uxor ducis Bulionii, non eis adfecta honoribus quibus speraverat, hinc abire vult. Quæruntur rationes eam demulcendi. Præter iam captos ob caussam Ducis Bellifortii, quæruntur et alii, et dicitur præsidium a Regina mitti Anetum, ubi est Dux Vendocinensis, ad explorandas eius actiones. Parlamentum Reginam Regentem monuit, ut, hoc tem-

tempore tam gravi, liberalitatibus suis parcius utatur. Multi per hanc urbem nobiles equitant cum pistolettis: quod signum esse solet factionum. Dicitur Rex Portugallicus magnam parare classem ad tuendam oram maritimam; alias naves mittere in Indiam Asiaticam et Sinas; augere exercitum novis octo millibus. Inter eos, qui in ditione sunt Papæ, et Ethruscos, commercium restituitur, quamvis manente bello. Barbarini ab oppugnatione montis Colonioli repulsi sunt.

VIII.

IOHANNI OXENSTIERNÆ.

Illustrissime Domine!

Sicut mandata avide exspecto, secundum quæ de rebus contra Daniæ Regem susceptis hic loquar, ita facile credo non omnes tales esse, quas hoc tempore vulgari ex usu sit, ne, qui consiliis Danicis immixti fuere, videntes, ea non latere, aperte in causam descendant. Residens a Polonia, qui hic est, homo Italus et Cardinali Mazarino amicus, ait, si pergant nobis res in Dania succedere, periisse et Poloniam et religioni Romanæ summam imminere labem: quod si Suedi per matrimonium Brandeburgicum præter oram maritimam etiam Iuliacensis successionis terras obti-

tinuerint, non longe eos a Gallico fine abfore. In Gorini, legati hic Angliæ, ad Reginam Angliæ literis et hoc erat, non debere Reginam veteres vestes abiicere, priusquam habeat novas. Id vero hic Regina Regens cum Gorino colloquens ita interpretata est, suadere eum Reginæ ac Regi Angliæ, ne ab Hispanica amicitia recedant, dum in incerto est, quid a Gallia sit exspectandum. Fuit autem Gorinus nuper Carentoni, ibique apud eius Ecclesiæ ministros testatus est, Regem suum, quicquid rumores dicant, semper fore defensorem fidei et religionis reformatæ. Sed hoc illi dictu quam aliis creditu fuit facilius. Quas e Batavis accepi literas eæ me docent, multos qui ibi in summa re versantur optare, ut hoc tempore fedus inter Suediam et Batavos ex gentis utriusque commodo fiat. Quibus autem id velint conditionibus, id optime noverit D. Spiringius. Legati Gallici adhuc tempus in Batavis terunt. Dux Carolus videtur militum suorum partem velle collocare in Coloniensi agro et Iuliacensi. Hassi speculantur aliorum exitus. Classis, quæ ad Gades advenit, portasse dicitur, partim Regi Hispaniæ, partim mercatoribus, XII scutatorum milliones. Motta Odincurtius videtur non diu futurus in quibus est partibus, qui propinquus est Noyerii et creditur earum esse partium, quæ sunt contra Cardinalem Mazarinum. Pax in Italia ita præcocta est, ut adprobationem tantum Pa-

pæ

pæ exſpectet, qui in ultima vitæ meta eſſe creditur. Lex proponitur, ut Castrum et alia bello capta reddantur: Mutinenſes lites quas Romæ habet brevi definiantur. Neque tamen, ut maxime pax fiat, Itali Principes dimisſuri ſunt copias. Et contra Barbarini adverſus fortuita ex Viterbio et aliunde militem Romam advocant. In pace quæ proponitur et hoc est, ut novæ molitiones deſtruantur: utque Dux Parmenſis reditus perſolvat earum ſummarum quas ibi Montes vocant: et ut Regina Regens Galliæ pro Duce Parmenſi veniam a Papa expetat. Rex Hispaniæ, ſiquid humanitus huic Papæ eveniat, non vult veniri ad electionem novi Papæ, priusquam omnes terrarum ſui Imperii Cardinales advenerint, et largitiones facit ad triginta millia ſcutatorum, ad emercanda ſuffragia. Regina Angliæ proxima partui, corpore præterea tabido, ivit Bristolium, ut ibi partu levetur: voluitque, ſi vitam finiat, corpus ſuum in Galliam reportari, ne Puritanis ſit ludibrio. Regis Angliæ res non optimo ſunt in loco. Nam et copiæ eius, quæ ad Nampthuichum erant, cæſæ fuſæque ſunt, captis Regiorum mille et ſeptingentis: et Scoti ſupra XX millia in via ſunt ad Novum Castellum. Princeps Robertus Palatinus factus est a Rege Angliæ Dux Cumberlandiæ, et eo nomine locum ſuffragiumque habebit in Parlamento, quod Rex convocare conſtituit, ſed ob certas id distulit. Interim, qui apud Regem

sunt proceres, scripsere ad Parlamentarios qui Londinii sunt, et eos ad concordiam invitarunt. Illi pro responso misere fedus cum Scotis factum. Iidem autem Scoti, quod viderent incusari se, quasi qui pauperes ipsi ex Angliæ opibus se vellent pascere, edidere scriptum, in quo eam culpam a se amoliuntur, staturos se dicunt federibus, de Rege verba faciunt honorifica, maximum vero prædicantes studium suum pro pura, ut eam vocant, religione. Princeps Thomas brevi abiturus hinc videtur, ut bellum in regionibus ad Padum gerat. Galli circa Genevam militem colligunt. In Helvetiis idem facere volunt, sed obiiciuntur moræ a gente discordi, tardigrada, lucri cupida. Bavaricorum pars maxima ad Rithlingam est. Ioannes Waertius Constantiæ Hailbrunnæ, Cellæ necesfaria ad bellum victumque congerit. Marescallus Vicecomes Turenæ partem suorum maximam ad Remiremontium adhuc habet, partem in Alsatia et locis superioribus. Dux Carolus opima recipit tributa, ad solius Mottæ defensionem LXX vicis plus quam opus est conferentibus. Pater Vincentius ex eo ordine, qui missionis dicitur, qui inter eos fuerat qui Episcopatuum et Ecclesiasticorum functioni intererat, a Cardinali Mazarino, omnia ad se trahente, demotus est. Bregiacus Parlamenti adsessor destinatur in Suecdiam et Daniam, procurandæ pacis causa. In Catalaniam mittuntur Duces et pecuniæ. Religio-

gionis Reformatæ delegati, qui hic erant, metu ne aliquid hic moverent, iussi sunt ab urbe discedere. Mainungam in potestatem venisse Hazfeldianorum. Deus, Illustrissime Domine, Exc. V. det omnia prosperrima. Lutetiæ, xx Februarii.

Excell. V.
inservire paratissimus
H. Grotius.

Decem naves longæ Massiliæ parantur, totidem Touloni ad usus Catalaniæ. Verum malus hic rumor est, sed adhuc incertior, de Catalaniæ defectione tanta, ut Marescallus Motta Odincurtius coactus sit se in Perpinianum recipere, Galli milites in Languedociam. Hispani populati sunt ea quæ sunt in Picardia apud Feram. In Normannia motus sunt, quibus compescendis milites mittuntur. Espernonius et Vendocinensis iussi in aulam venire, cavebunt sibi ne veniant. Hæc non impediunt hanc aulam, quominus et Mediolanum et omnem circum-terram promittat Princeps Thomas. Est hic legatus a Genua: non introiit urbem, quia non est nactus honores, quos volebat. Imperator dicitur octo millia militum mittere Hazfeldio ad opem ferendam Dano: in Austria autem delectus facere contra Ragozkium: Rex Portugalliæ exercitum parare, qui exeat mense Martio, et Galeones ad augendam classem. Publicantur hic rumores, sem-

per pro Rege Angliæ: Scotos nequisse intrare in Angliæ fines: magnas copias fieri et Principe Roberto: Marchionem Novi Castelli irruere in Richemontiam regionem: Carolum Lucam in Nottingamiam: Lugbrauchium in Darbiam: omnes Regiæ partis duces. Hæc ideo hic sparguntur, ne populus ægre ferat Regem Angliæ a Gallia deseri, præsertim cum et religionis creditur verti negotium.

IX.

IOHANNI OXENSTIERNÆ.

Edita exstat in: Hug. Grotii Epistolæ. Amstelodami 1687. fol. II. p. 724. N°. 1656.

X.

D. IOHANNI OXENSTIERNÆ ET D. IOHANNI ADLERO SALVIO,

Reginæ Suediæ, Gothorum, Wandalorum, summa cum potestate legatis.

Illustrissimi et Excellentissimi Domini!

Ut ad pacem veniatur, multi multa proponunt. Nonnulli, ut Pomerania maneat Suedis, Elector Brandeburgensis pro repensatione accipiat

piat perpetuo iure Episcopatus Bremensem et Halberstadensem. Bavarus autem, pro iis, quæ in res Imperatoris impendit, fruatur Salzburgensi Episcopatu, donec fructus debitum æquaverint, et sic reddatur omnis Palatinatus. Quo vero magis contra Daniæ Regem res nostræ procedunt, eo crescit hic in nos invidia, per multas artes fovente talia Poloniæ Regis Residente, qui Legati titulum ab eodem Rege et Regni ordinibus sperat. Cum Vendocinensis maneat extra Regni fines, et in propinquis Genevæ locis se teneat dux Bulionius, eo digressus quia de Sedano transigere nolebat, utrique autem commercia arcana esse credantur cum Espernonio, qui nullis rationibus induci potest, ut in aulam veniat: Protestantes autem regni huius, ac nominatim Dux Lafortius filiusque eius, de multis rebus querantur: multis præterea in locis civitates et nobilitas non optimo sint affectu erga res præsentes, creduntur facile motus posse existere; magisque ego id crederem, si Hispano ea esset, quæ olim fuit, largiendi facultas. Dux Lotharingiæ, etiam nunc Homburgi, copias ad Mosellam habet: blanditur Gallo: nutat Cæsari: nutat Bavaro, quicum et aliquid ipsi controversiæ est de militum sedibus ad Rhenum. Inter Romam et oppositum fedus, sublato illo certamine de vocibus aut qualitatibus, pax tandem facta creditur, non sine gloria Venetorum, qui, dum de pace agitur, hostes a Bondeno et Stella-

ta repulerunt, ceperunt autem ipsi Bondenum et alia ad Ferrariam loca. Bavarus Traumensdorfium a gratia, qua apud Imperatorem valebat, depulisse dicitur, cum Hispano autem agere de tradendis ipsi pluribus in Palatinatu locis. Episcopi, qui Arnaldi librum probaverunt, subiiciunt se Papae iudicio. Universitas autem Lovaniensis scripsit Universitati Parisiensi ne damnetur Iansenii sententia. Inter Cardinalis Mazarini et Ducis Longovillani comites pugna fuit. Sed ei certamini ipsi se non immiscent. Et Cardinalis, ut potentiam et securitatem suam ostentaret, his diebus cum Regina in eius carrucam receptus, vidit lustrari milites ad quinque millia in silva Boloniensi. Catalani qui Galliae res sectantur bene de rebus suis sperant: quanquam enim magnae sunt Hispanorum copiae, putant diffluxuras victus inopia. Ipsi autem a Narbone auxilia exspectant. Praefectus Mediolani et Princeps Thomas festinant alter alteri arenam praescribere in qua belletur. Marescallus Turenae in Comitatu incepit oppida exigua capere, Vesulam, Baumam, Lixolium, et arcem Mebissae. At Lamottae praesidiarii apud Trifoloram duas turmas Gallorum draconianorum disiecere. A Falcosteinio abiere Hispani, metuentes hostium superventum. De Duce Bavaro manet sermo, consilia eius in Brisacum dirigi. Habet autem ingentes copias. Praefectus Francothaliae, suspicax, ut solent esse Hispani, ducem Zimmerium monuit,

nuit, ut Crucenaco vellet discedere. Ab Uberlinga paulum retro cessit equitatus ad quærenda pabula: pedites vero se ad oppugnationem mœnium parant. Ad bellum e Gallia gerendum ad finem Belgicum magna vis commeatuum confertur Ambianum: quinquaginta machinæ in eas vectantur partes: milites eo tendunt. Dux Guisius voluntarius erit miles Duci Aurelianensi. Gassio ad Reteliam est. Chauniacum, Vitriacum, Sancti Desiderii oppidum plena militum. Melos paravit se ut exercitum in aperto habeat Maii initio. Qui ex Hispania literas cambii ferebant, hic per tempus aliquod retenti sunt. Ea res moram iniecit rebus. A Francofurto hæc discimus: Hazfeldium collectis e Franconia copiis in Thuringiam ire: Rakoczio, ideo quod profiteatur, se pro libertate religionis et aviti per Hungariam regiminis arma capere, paucos esse Hungarorum qui se opponant, quamquam invitatos ad id Imperatoris edicto, qui nulla ferme illis in partibus habet oppida quibus fidat, præter quæ Germanorum servantur præsidiis: sperari tamen pacem et Viennam iisse præfectum, qui a Cassovia exiit, cum conditionibus quibusdam a Rakoczio: duodecim millia militum ab Imperatore missa ad tutandos Austriæ fines: eas autem quæ in Bohemia fuere cohortes procedere, ut impediant, ne cum Rakoczio se coniungat Duglassius: Gotzium adhuc Wollaviæ imminere: sed omnes hos Im-

pe-

peratoris milites ita ad omne genus licentiæ esse exercitos, ut nusquam hostes ipsi magis metuantur. Ita fit, ut populi nihil curent sub quo sint domino: quæ res memorem me facit apologi, quem Phædrus olim scripsit, Tiberii libertus:

> Asellum in prato timidus pascebat senex,
> Is hostium clamore subito territus
> Suadebat asino fugere, ne possent capi.
> At ille lentus: quæso num binas mihi
> Clitellas impositurum victorem putas?
> Senex negavit. Ergo quid refert mea
> Cui serviam, clitellas dum portem meas.

Dicebant præterea a Francofurto literæ, multum imminutas spes Cæsarianorum, ideo quod Lamboii delectus in irritum recidissent cum præsente pecunia, quam ipse non habebat, contra licitantibus Gallis: sed eosdem Cæsarianos solari se, quod putarent, Suedos a Gallis abstrahi posse, et Danum seorsum non facturum pacem, quandoquidem Electores rogasset scriptis in id literis ne pacem sine se facerent: Lipsienses in metu fuisse obsidionis: nunc, adventante Coningsmarckio, prurire illis manus ut ultro hostem impugnent. In Anglia belli fortuna nonnihil ad Regios se vertit, oppressis et ad deditionem compulsis hostibus ad bis mille, captis armis multis, machinis duodecim. Etiam oppidum Lincolmium eis cessit. Refrigerati nonnihil hac clade Parlamentarii, novas ad Regem de pace

con-

conditiones misere. At Scoti ab obsidione Novi Castelli non absistunt. Deus, Illustrissimi et Excellentissimi Domini, Excellentiis Vestris det omnia prospera. Lutetiæ $\frac{\text{VI}}{\text{XVI}}$ Aprilis CIↃIↃCXLIV.

Excell. V.
inservire paratissimus,
obligatissimusque
H. GROTIUS.

Sunt in aula mutationes. Hautefortia, gratiosa antehac apud Reginam, aula elicitur. Montresorius, a Duce Aurelianensi eiectus antehac, redit. Residens Poloniæ hodie insolito honore carruca Regis et Reginæ in aulam ducitur, beneficio Mazarini. Audimus Regem Hispaniæ retinere sibi etiam eas, quæ pro mercatoribus venerant ex America, pecunias. Inde paratos habere duos milliones ad res in Catalania gerendas. In quem usum ab Arragonibus dari nova militum quatuor millia, equos bis mille: a Valentiæ regno mulos mille quingentos.

peratoris milites ita ad omne genus licentiæ esse exercitos, ut nusquam hostes ipsi magis metuantur. Ita fit, ut populi nihil curent sub quo sint domino: quæ res memorem me facit apologi, quem Phædrus olim scripsit, Tiberii libertus:

> Asellum in prato timidus pascebat senex,
> Is hostium clamore subito territus
> Suadebat asino fugere, ne possent capi.
> At ille lentus: quæso num binas mihi
> Clitellas impositurum victorem putas?
> Senex negavit. Ergo quid refert mea
> Cui serviam, clitellas dum portem meas.

Dicebant præterea a Francofurto literæ, multum imminutas spes Cæsarianorum, ideo quod Lamboii delectus in irritum recidissent cum præsente pecunia, quam ipse non habebat, contra licitantibus Gallis: sed eosdem Cæsarianos solari se, quod putarent, Suedos a Gallis abstrahi posse, et Danum seorsum non facturum pacem, quandoquidem Electores rogasset scriptis in id literis ne pacem sine se facerent: Lipsienses in metu fuisse obsidionis: nunc, adventante Coningsmarckio, prurire illis manus ut ultro hostem impugnent. In Anglia belli fortuna nonnihil ad Regios se vertit, oppressis et ad deditionem compulsis hostibus ad bis mille, captis armis multis, machinis duodecim. Etiam oppidum Lincolmium eis cessit. Refrigerati nonnihil hac clade Parlamentarii, novas ad Regem de pace con-

conditiones misere. At Scoti ab obsidione Novi Castelli non absistunt. Deus, Illustrissimi et Excellentissimi Domini, Excellentiis Vestris det omnia prospera. Lutetiæ $\frac{VI}{XVI}$ Aprilis CIↃIↃCXLIV.

Excell. V.
inservire paratissimus,
obligatissimusque
H. Grotius.

Sunt in aula mutationes. Hautefortia, gratiosa antehac apud Reginam, aula elicitur. Montresorius, a Duce Aurelianensi eiectus antehac, redit. Residens Poloniæ hodie insolito honore carruca Regis et Reginæ in aulam ducitur, beneficio Mazarini. Audimus Regem Hispaniæ retinere sibi etiam eas, quæ pro mercatoribus venerant ex America, pecunias. Inde paratos habere duos milliones ad res in Catalania gerendas. In quem usum ab Arragonibus dari nova militum quatuor millia, equos bis mille: a Valentiæ regno mulos mille quingentos.

XI.

XI.

D. IOHANNI OXENSTIERNÆ ET D. IOHANNI ADLERO SALVIO, Reginæ Suediæ etc. legatis.

Illustrissimi et Excellentissimi Domini!

Prævideo futurum ut ſint qui de me querantur, tanquam moroſo circa res honorum. Nunquam tali fui ingenio. Sed difficultates mihi obiectæ ſunt maximæ, dum Galli et ita ſentiunt, et perſuadent aliis, non eosdem deberi honores regno Suedico, quos regno Galliæ, Hispaniæ, Angliæ; et dictum mihi a multis est, nunquam me obtenturum quod volo. Itaque varia comminiscuntur crimina, quibus me oppono quantum posſum. Uſus est hoc commento Riceliacus, ut aut amicitias mihi abrumperet, aut cogeret me facere quæ decora minus arbitrarer. Ubi huc venit D. Cerilander, aditum ad Reginam Regentem ſecundum mandata impetravi, obtuli ei meam operam deducendi eum ad Reginam, ſicut a Regibus ſuis misſos Legati ſolent deducere: recuſavit. Antequam ego ad Reginam Regentem irem, præcucurrit ad Cardinalem Mazarinum, eius gratiam captans, quam et ego habere potui, ſiquid de dignitate Regni concedendum et moribus eius morem gerendi

rendum existimasſem. Vellem de ſingulis talibus habere præſcripta qualia legatos alios ſcio habuisſe. Cum non habeam et longe abſim ab iis quorum in me potestas est, cogor interim ipſe conſtituere id, quod mihi videtur æquisſimum. Apud Reginam Regentem dixi ea, quæ mihi iniuncta erant, quæ reipſa congruunt cum iis quæ dixeram, accepto Reginæ nostræ ad ſuos populos edicto. Præcipue autem ostendi, rem Galliæ in hac re verti, quod Rex Daniæ aperte hostibus nostris navaret operam ac proinde inter eos esſet, contra quos conceptum est fedus: deinde, nec cum Gallis Suedi, nec cum Suedis Galli aut Batavi, Galliæ ſocii, habere commercia niſi damnoſa posſent, ſi Regi Daniæ liceat exigere quantum velit, ſicut fecit hactenus: et hanc cauſam communem esſe nationum omnium. Reginæ itaque Regentis ad huius cauſæ proſecutionem et auxilia et conſilia postulavi. Cum Regina nihil niſi communia illa quæ dici ſolent reſponderet, dixi aditurum me eos qui ipſi a conſilio esſent, idque faciam præſertim Comitem Briennium, quem Regina posthac etiam ante aditum ad ſe compellari voluit. Dabo operam ut cognoscam, quæ ſint hac de re hic potentium cogitata: qualem hac de re pacem velint cudere. Id quidem apparet, velle eos, ut a controverſia Danica quovis modo liberemur, quo vires nostræ in Germaniam incumbant. Multum autem metuunt, ne ſubducat

ſe

ſe Rakoczius, a Suedis remotus, et ab aulæ Turcicæ ſustentaculo, quantum rumores ferunt, deſtitutus. Ad Gravelingam ſperato melius res procedunt. Partim enim vi capta, partim ab hostibus derelicta ſunt, quo maiore militum numero urbs defenderetur, castellum ad emisſarium, deinde ſeptem receptus militares, quos reductus vocant, adiuvantibus a mari ſub Trompio Batavis. Reſtat urbs ipſa, ad quam oppugnandam quæ ſunt necesſaria, partim e Gallia adveniunt, partim a Batavis. Ex Francofurto quæ discimus, hæc ſunt: Rakoczio reſtare, de magnis copiis, quinque millia equitum, musquettarios mille et ducentos, Heiducos bis mille: conditiones commodas ei offerri per Palatinum Hungariæ, Gotzium, Bouchaimium: nec dubitari de pace, niſi a Conſtantinopoli tempestas eam turbet: ſpem quoque esſe brevi, dum Dania Suedos distinet, posſe recipi, quæ Suedi in Sileſia et Moravia tenent: Gallasſi militem ad Egram pervenisſe, Hazfeldium in Franconia adhuc retineri per Bavarum, ſubſidio ipſi futurum, ſi magnæ Gallorum copiæ in ſe ingruant; parari bellum in Hasſicam viduam, ut, malo domita, accipiat leges ab Imperatore: Cæſarianos omnes plenos esſe bonæ ſpei: Bavaricum quendam militarem architectum ostendere rationes, per quas intra tres menſes Hohentwilæ rupes disiici posſit: Marescalli Turenæ exercitum, niſi dux Anguianus ſe ei coniungat, nihil aliud

ac-

acturum hoc anno, quam ut tutetur Rheni ripam: Ducem Carolum Wormatiæ esſe ægrum animi et incertum, qua conſilia vertat: augescere moerorem ex abſentia Santacroyæ, quam a ſe ſepoſuit, ut pareat Papæ. Hispani ex Palatinis terris ad Beckium iverant. Multa ignis cœlestis prodigia territant Germanorum animos. Regis Angliæ res non optimo est in loco. Est Oxoniæ; quam urbem circumveniunt, magnis copiis, hinc Esſexius, inde Wallerus. Regina, Excestriæ ſe tenere non audens, amplius Bristolium dicitur concesſura, aut ante aut post partium. Spes aliqua Regi est in auxiliis quæ ex Hibernia exſpectat. Audimus Poloniæ Regem multum laborare, ut pax fiat inter Imperatorem et Rakoczium. A Portugallis cæſos audimus Castellanos trecentos: exustos vicos quatuordecim. Et quidam rumor hic est, a Mareſcallo Turenæ cæſa duo equitum millia eorum, qui ſub Mercio erant. Accesſi iam nunc Principem Condæum, eique dicenti, multos hic dolere, quod Danico bello distentus Torſtenſonius nec Rakoczio ſe adiungere, nec in Germania res gerere posſet, ostendi, non ex animi lubitu, ſed ex ſumma necesſitate ſumta hæc arma contra bellum diuturnum, hactenus et occultum, et, ni Suedi prævenisſent, erupturum multis eo partibus. Ostendi, vires nobis agendi in Germania ademtas, minacibus Dani delectibus, et erepto omni ex commercio externo questu: rem Galliæ et

D om-

omnium nationum in eo verti, ne rex unus de omnibus vectigalia exigat, quanta vult, fortem totam, ubi voluerit, abforptura: Suedos uon alienos fore a pace, dum fecuritas ipfis conftet, et federa antiqua, et gentibus omnibus commercia cum Suedis. Dixit, rem fibi cordi fore. Addidit, optare fe ut Cardinalem videam, neque in eo dignitatis esfe periculum, posfe enim eum adiri non ut Cardinalem, id est, Papæ asfesforem, fed ut ministrum Reginæ Galliæ. Ego vero, quamquam in eo ipfo viderem periculum, quod minister Regis Galliæ legatos aliorum Regum non ex æquo aspiceret, nihil aliud refpondendum duxi, quam penes me id non ftare, pariturum me præceptis. Princeps Condæus, ut est eruditus, etiam fermonem habuit de gravi controverfia, quæ nunc agitatur, in unam partem ab Iefuitis et monachis, in alteram ab Epifcopis et Sorbonicis, fuper poenis Canonicis: dixi ego, ita me arbitrari cum Cardinali Groppero, veram caufam disfidii, quo Ecclefia divulfa est, esfe, quod apud eos qui Romam refpiciunt disciplina Ecclefiæ non laxata fit, fed plane exftincta: eam debere reftitui, degradationibus in Epifcopos et Presbyteros male viventes, excommunicationibus et aliis fatisfactionibus in eos, qui, cum laici fint, in illis criminibus deprehenduntur quæ Christianos dedecent: hac re curata faciliorem fore viam ad concordiam. Obiicienti, multos nobiles nihili facturos disciplinam Ecclefiæ eam,

quæ

quæ ſit futura deſpectui, reſpondi, eos, qui diu excommunicationem contemnerent, poſſe a Rege coërceri, præcluſo ad honores ac iudicia aditu, modisque aliis, quorum adferebam exempla. Ad alterum quod dixeram, utile fore, ſi etiam in ſecretis criminibus abſolutio differretur usque ad impleta poenitentiæ tempora, obiecit, medio tempore a morte poſſe aliquem intercipi. Reſpondi ei rei proviſum a Synodo Nicæna, quæ præcipua norma esſet gubernandæ Eccleſiæ, ut, qui intra tempora poenitentiæ periculoſe ægrotarent, acciperent abſolutionem, ſed ea lege, ut, ſi a morbo evaſisſent, poenitentiæ tempora ita implerent, quaſi abſolutionem adepti non esſent. Cum et hoc probaret, rogavi eum, ut in negotio ad purgandos mores et ad reddendum Eccleſiæ nitorem tantopere pertinente, pro ea auctoritate, quam ipſi natales et merita darent, laborare vellet. Deus, Illustrisſimi et Excellentisſimi Domini, Excellentiis Veſtris det omnia proſpera.

Lutetiæ $\frac{\text{VIII}}{\text{XVIII}}$ Iunii CIƆIƆCXLIV.

Exc. V.
ſemper ſerviturus,
H. Grotius.

Quæ præter ſupraſcripta hic in vulgus iactantur hæc ſunt: Mottam Odincurtium cum XII militum millibus, miliaribus Hispanicis quatuor a Lerida abesſe, ut liberet eam urbem obſesſam a vicies et ter mille militibus, defenſam vero a

Gallis quater mille, a Catalanis bis mille: captas ab eo ducentas et sexaginta mulas onustas victu et pecunia: in Pedemontanis locis nihil agi, sed inter Pontificem et Ethruscum super pactorum interpretatione novas nasci controversias: Ducem Bulionium cum sua uxore esse Romæ: Beckium, cum Germanicis quibusdam et Lotharingicis copiis ad X millia, ire subventum rebus Flandriæ laborantibus: Ducem Anguianum brevi habiturum apud se XV militum millia, et coniuncturum se cum Marescallo Turenæ: inter illas Anguiani copias esse milites egregios in Leodico nuper conscriptos: prætorianos equites et pedites, partim Peronam, partim ad castra ire circum Gravelingam: eam defendi a militibus ter mille, a rusticis et inhabitantibus bis mille, et abundare rebus ad bellum necessariis: a Melone partem exercitus positam Borborgi ad incommodandos qui Gravelingam obsident, partem missam ad prohibendos conatus Principis Arausionensis: Bavarum Hohentwilæ obsidionem aggressum, spe, aliquos ibi qui sunt posse pecunia posse corrumpi. Scribuntur hic novæ Cohortes. Comitissa Suessionensis adhuc ægrotat et exspectat filiam Principi Thomæ nuptam. Parlamentum omnibus ferme edictis pecuniariis moras obiicit. Mortua iam nunc est Comitessa Suessionensis. Missus in carcerem nothus Cardinalis Guisii, qui consiliorum Bellifortii particeps creditur.

Con-

Conveni et Comitem Bryennium, et dixi eadem quæ Principi Condæo: addidi, non alienam fore Reginam Suediæ a pace, dum securitas et federa antiqua constent regno, et Gallis gentibusque aliis sua commercia, multúmque eam tributuram Reginæ Regentis consiliis. Cum diceret, doluisse huic aulæ, quod de consiliis Suedicis contra Danum non fuisset edocta, respondi, necessitatem belli undique non permisisse id moræ. Cum id late exposuissem, dixit, Reginam Regentem hac in re laboraturam ad pacem talem, qualem Suedia desiderare posset, suaque consilia cum Suedicis coniuncturam. Laudavi hoc, ostendique id convenire federibus et utilitati publicæ. Nam, si id maximum et belli prosperi et pacis honestæ impedimentum auferatur, multo nos facilius id consecuturos, quo nos ducunt federa. Cum in sermone protracto quereretur nonnihil de disputationibus inter legatos qui in Germania sunt Suedici Franciæque Regni, et multum hoc regnum præferret cæteris, dixi, quod dicere debui; Reges iure imperii pares esse, Regnum Suedicum historiarum testimonio ante bis mille annos: et cum putaret exiguum esse regnum, dixi, patere id in XVII gradus Elevationis Poli, in XXIII ab æquinoctiali circulo ductos, quod mirabatur. Intellexi ex ipso, D. Cerisantium per amicos multa contra me machinari. Solabor me conscientia facti officii.

XII.

D. IOHANNI OXENSTIERNÆ.

EXCELLENTISSIME ET ILLUSTRISSIME DOMINE!

Credo ego quidem, Imperatorem bellum hoc, quod inter Suedos Danosque enatum est, suam putare occasionem, ideoque eum, ob spem quam habet res suas promovendi, minus quam optandum sit properare ad pacem. Sed nec minus verum est, eos, qui rerum in Gallia potiuntur, pacem nolle; cuius sui consilii causas habent nec leves nec obscuras. Bene ergo eis cadit, quod propositi sui fiunt compotes, invidiamque rei in hostem reiicere possunt; quanquam apud aequos homines non laudatur acerbitas ista literarum, quas ad Imperii ordines legati Gallici scripsere, contra, probatur Suedorum scriptio, quae res per se satis asperas non ultra modum accendit verborum asperitate. Gaudeo venire istuc D. Lampadium. Vir est prudens, bonus, eruditus. Poterit et ille, et si qui ab Electore Brandeburgico venturi sunt, dare consilia ad praecidendas pacis moras. Caeterum, ut, qui istuc venturi sunt, speciem personamque Imperii totius sustinere possint, vix sperabile est, cum maior pars conventus Francofurtensis rem pacis Electoribus praestandam una cum Imperatore permi-

miserit. Si tamen aliquorum animi per has disputationes ab Imperatore abstrahi poterunt, et vetus vexillum erigi, ad quod concurrant, quibus aliqua manet cura Germanicæ libertatis, erit id e re nostra. Si Danica controversia per Gallicos Batavosque legatos componi non poterit, putem, nihil in eo mali fore, si de ea agatur Osnabrugæ et Monasterii, ob causas a me dictas antehac. De Temere capta, est, quod gaudeamus, speremusque maiores progressus. Videntur exspectanda alia proelia navalia cum, quæ pugnata sunt hactenus, nihil magni aut his aut illis contulerint. De postremo, quo fugisse Danos satis constat, magis certa magisque specialia exspectamus: ut et, quid facturus sit Gallassius, quid nostri contra Gallassium. Deus hæc omnia ad bonum et Suediæ, et communiter orbis Christiani, dirigat, idemque, Excellentissime et Illustrissime Domine, Exc. V. protegat. $\frac{\text{XXVIII Iulii}}{\text{VI Augusti}}$ CIƆIƆCXLIV.

Exc. Vestræ perpetuo servire
obligatissimus paratissimusque

H. Grotius.

D. Cerisantem, cum primum ad me venit, benigne et honorifice excepi. Volui eum deducere ad Reginam Regentem, ut moris est: noluit. Dixit Comes Bryennius ei, ita fieri debere: respondit, nihil sibi mecum esse commune. Idem di-

dixit in Batavis apud multos, et hic Comiti Bryennio. Cum apud me pransus esset, et per prandium soli essemus diu, nihil mihi dixit de iis, quæ egerat apud Cardinalem, Principem et alios; quare, cum me rerum suarum participem non faciat, æquum est, ne ego illum mearum. Accedit, quod, cum pessimo huc in me proposito venerit, ut ex multorum relatu cognovi, iure metuo, ne, quæ a me audiat, referat corrupta atque distorta, quod eum facere solere intelligo, quare ita iudico, non posse me tuto neque honeste eius uti consuetudine.

XIII.

D. IOHANNI OXENSTIERNÆ ET D. IOHANNI ADLERO SALVIO, Reginæ Suediæ etc. Legatis.

Illustrissimi et Excellentissimi Domini!

Die Iovis Regem et Reginam Regentem vidi, valentes ambos, Regem, supra quam fert ætas sexennis, corpore et ingenio præstantem. Gratulatus utrique sum de Gravelinga. Dixi ex historia vetere et nova quæ rei convenire videbantur. Addidi quædam de rebus nostris contra Danos, ad quæ nihil Regina Regens: tantum hoc testata est, non dubitare se, quin res suæ prosperæ gaudium Reginæ nostræ adferrent.

Cau-

Caufas belli Danici, fuſius quam ante explicatas, quas e Suedia acceperam, ut hic recudi facerem, omnes compellavi librarios. Nemo est qui id ſuſcipere audeat ſine permisſu, quem a Cancellario Franciæ impetrare non posſunt. Itaque, de duobus transmisſis ad me exemplis, alterum mihi ad memoriæ ſubſidium retinui, alterum dedi Comiti Bryennio, ut Secretario ſtatus ad res externas, edocendo ipſi, et per ipſum aliis de iustitia, imo necesſitate horum armorum. Gravelingæ munimenta ita cuniculis machinisque et oppugnandi defendendique artibus confuſa perturbataque ſunt, ut ſesquimestri tempore futurum ſit opus ad ea reponenda. Interim Gasſio dicitur mari ire ad Principem Arauſionenſem, qui castellis aliquot captis ſaxo Gandavenſi imminet, et Piccolominæi exercitum in ſe trahit. Potuerat de Dunquerca cogitari, niſi iam Dux Anguianus ſe iunxisſet cum Mareſcallo Vicecomite Turenæ, ſpe eximendi ab obſidio Friburgi, aut, ſi id ob bene munita hostium castra fieri nequit, invadendi Bavariam. Partem aliquam copiarum ad Luxemburgicum finem reliquit. Qui in Friburgo ſunt, et bene ſe tuentur, et eruptiones faciunt non improsperas. Dux Carolus adhuc obumbrat conſilia ſua, et rumoribus in partes diverſas materiam ſuppeditat. Mitto leges deditæ Gravelingæ, pares Atrebatenſibus; etiam in eo, quod Protestantes ibi vivere non ſinuntur. Ilerda dicitur defendi ad-

 huc,

hac, et spes aliqua esse eius liberandæ per exercitum XV millium; qui est sub Motta Odincurtio. Ad Hohentwilam obsides utrinque dicuntur redditi; exitus inde difficiles fieri; Bavaricus peditatus imminui fame et transfugiis. In Italia Galli dicuntur Spinum oppugnare: eum locum, quod tutamen sit Finalis, auctum præsidio mille hominum ab Hispanis; Seravallem vero mille Germanis et quingentis cum multo victu et belli paratu. Princeps Thomas nihil videtur hoc anno facturus magni, quanquam manet adhuc rumor, obsideri ab eo Aronam. Helvetii in omnibus his rebus satis se medios gerunt. Cæsareæ Mauritanicæ, quæ Algeria dicitur, prædones, naves aliquot eripuere Hispanis. Elbovius cum levi manu apud Guisam est. Granceius præficitur Gravelingæ. Inter Milleraium et Gassionem simultates sunt, nisi quid amplius. Lis, quæ fuerat inter Ducem nunc Mantuanum et inter Ducis eius qui fuit filias, ita definita est, ut Dux terras in Gallia sitas Nivernensis successionis habeat, virgines autem duæ reditus ex iis terris ad libras Francicas sexaginta mille. Procuratores Parlamenti emanent e curia ideo quod tributum novum eis imponitur. Sunt et motuum semina in Delphinatu et ad Burdegalam. Dux Longovillanus it in Normanniam. Ad Ducem Anguianum mittuntur novem cohortes novæ, et una vetus Albreti: quatuor autem millia ad custodiendos

Le-

Lemovices et loca vicina: machinæ multæ ad tuendam Gravelingam et oppugnanda castella quædam apud Borburgum. A Francofurto quæ discimus hæc ſunt. Neque literas neque commeatum tuto ultra pervenire a Vienna ad eum qui ſub Gotzio est exercitum, ſed mandatum Bouchamio, ut viam ſibi faceret obviam ſibi ituro, parte Gotziani exercitus, verum periculum ei esſe ab agricolis infestis Imperatori: apud Saros partem Cæſariani exercitus, quæ erat in agmine ultimo, conciſam a Rakoczianis: a Basſa autem Offenſi dari ſpem Cæſarianis, fore, ut Rakoczius ex illis partibus abeat ſimul ab Imperatore Legatio venerit Conſtantinopolim, Hispanos, qui Francofurti ſunt, magnas flare Dani victorias: ſpes ingentes de Gallasſio: cum in conventu, qui Francofurti adhuc manet et manſurus videtur, in manibus deliberatio esſet ſuper litteris legatorum e Gallia, ostendisſe legatos Austriacos, quantum Imperatori ſemper pax cordi fuerit, ſed ſemper interiecta a Gallis impedimenta, præcipue vero anno CIↃIↃCXXX: iure quidem posſe revocari tuti itineris tabulas adverſus eos, qui tam procaciter contra Imperarem ſcripſisſent, ſed Imperatorem hoc ſolo contentum fore, ſi ostendunt Imperii ordines, eam, quæ capiti facta est, iniuriam ad corpus totum pertinere. Bavaricorum legatorum ſententia fuit, retrahenda omnia literarum illarum exempla, et remittenda legatis Gallicis, cum expro-

probratione proterviæ et alieni a pace animi. Idem ſenſere Burgundici. Modestiores alii, ſi quid Imperator pro ſe aut domo ſua querendum haberet, non esſe impediendum. Cæterum, Principes et Ordines Imperii ita fractos bello, ut nullas niſi de pace promovenda cogitationes ſuscipere posſint. Quidam etiam proponunt, non abs re fore, ſi corpus ordinum permittatur ſe miscere pacis negotio iis in locis ubi id tractatur. Sed an hi numero ſuperaturi ſint cæteros dubitatur. Dux Neoburgicus dicitur multum excitare civitates ut ius ſuum defendant. Venio ad res Anglicas, malas ſane Regi. Ingens enim accepta est clades, et Princeps Robertus, a Novicastellio et aliis qui mari Hamburgum ſe recepere, reus ſit conſiliorum audacium magis quam providorum. Post hanc cladem Eboracum deditum Parlamentariis. Oswestria et Sheropſira exemta Regiorum obſidio; ab Esſexio captum oppidum Taumtonum et vicina quædam. A Bruno Londinienſi Greenlandia ad Thameſim. Princeps Robertus dicitur incendio arcium ſe ulcisci in vallibus Coverdaliæ, Wensdaliæ, Swendaliæ. Neucastellius a conſilio militari regio damnatus deſertionis crimine. Parlamentarii cum Hibernis bellum ita gerunt crudeliter, ut nemini vitam indulgeant capto. Regina Angliæ, recens a puerperio, ægra corpore, humero ſiderata, in Brittanniam Armaricam apud Brestum adpulit; petivit hinc medicos, et videtur itura ad aquas

Bor-

Borbonias. Misſus est a Regina Regente, qui ei occurrat, primum Souvræus, deinde Comes Harcurtius. Si huc veniat, arceri ab arcanis cum Regina Regente colloquiis non poterit. Omnia conabitur, ut in Germania, ſi pax nondum potest, induciæ fiant, et ope Regum, ad quos exemplum hoc ſpectare videtur, rex maritus in ius ſuum restituatur, cuius nunc ſpes omnes partim Hibernos, partim externos reſpiciunt. Et certe metuunt multi, ne aura ista libertatis trans mare huc perveniat. Deus hæc gubernet, idemque, Illustrisſimi et Excellentisſimi Domini, Excellentiis Vestris det omnia prospera. Lutetiæ $\frac{III}{XIII}$ Augusti CIƆIƆCXLIV.

Excellentiis Vestris inſervire paratisſimus obligatisſimusque

H. Grotius.

De pace agitur inter Regem Angliæ et Parlamentum per Batavos magis quam per Gallos. In America Angli, ſecuti exemplum originis, diviſi in regios et Parlamentarios, magna clade affecti ſunt ab Americanis.

Vidi cum gaudio et admiratione, Ill. Dom. Baronem Oxenſtiernium. Non dicam de eius ingenio, iudicio ſupra ætatem et ſummis virtutibus, quæ dici debent; ſed tacitus intra me æstimationem hanc reſervo.

Arcem Sartiranæ, rem non magni momenti, captam non longe a Bremo, Galli, ut ſua ſolent,

pro

pro magno æstimant. Galli, qui Zinquæ sunt, cepere arcem Gueningam sibi vicinam. Legati Castellæ, Portugalliæ, Batavorum, plane Parlamento, quod est Westmonasterii apud Londinium, eos honores detulere, quos ipsi voluerunt. Sabranus, a Gallia residens, adhuc ea in re tergiversatur.

Vidi hic prælustrem D. Baronem Oxenstiernam; quanto cum aspectu viderim, non possum verbis exprimere, cum omnia Patri eius debeam, virtutibus eius et ingenio plurimo, etiamsi beneficium tam magnum abesset. Utinam diutius hic ei, ut meretur, inservire potuissem. Nihil in vita mea mihi accidisset dulcius. Nunc, cum ultra ire instituerit, nihil opto magis quam ut vita mihi eousque duret, ut in filio, cum redierit, monstrare possim, quantum patri me debere sentiam et libertissime profitear.

XIV.

IOHANNI OXENSTIERNÆ.

Illustrissime et Excellentissime Domine!

Significationem ad Cæsarianos, quam accepi cum literis Excellentiæ vestræ, datis XI Augusti, ut hic dies numeramus, dedi typographo, per quem iam mox in lucem prodibit. Laudo et scrip-

ſcriptum et vulgandi conſilium. Ego quidem, quia vehementer opto pacem contingere populis tam diu miſeris, ſperavi hactenus, omnes eos quorum res in manu est, collaturos ad tantum bonum quicquid ſuæ est facultatis. Putabam etiam, ex multis cauſis Hiſpanum eo ferri. De Imperatore dubitavi. Nunc vero tot ac tanta video argumenta adferri, cur is credi debeat malle bello frui quam pacem dare et accipere, ut non ſegniter id omnibus ſim apertum facturus, et æquis hominibus facile, ut confido, perſuaſurus, Deum interim orans, in cuius manu ſunt corda Regum, ut ea in partem mitiorem vertat, utque cum Danis, qui inevitabilem Suedis armorum neceſſitatem indixere, res quam minime cum ſanguine tranſigatur. Batavi in ea re videntur fore cordatiores quam fuere hactenus. Ego eos, qui illis in locis mea conſilia non ſpernunt, incitare non deſinam, ut occaſionem hanc fronte capillata arripiant. Excellentiæ autem Vestræ, Illustrisſime et Excellentisſime Domine, omnia opto prosperrima. Lutetiæ, XVII/XXVII Augusti CIϽIϽCXLIV.

Excell. Vestræ
perpetuum ſerviturus ut debeo
H. Grotius.

XV.

XV.

D. IOHANNI OXENSTIERNÆ ET D. IOHANNI ADLERO SALVIO,

Reginæ Suediæ etc. Legatis.

ILLUSTRISSIMI ET EXCELLENTISSIMI DOMINI!

Didici ex Status Consiliario contrarium eius quod ex Davausio intellexeram, iam vivente adhuc Cardinali Riceliaco, ita innexam federe Galliam cum Rege Regnoque Portugalliæ, ut nisi eis comprehensis pacem facere non possit. Addebat is, ex quo hæc didici, quendam collegam suum his diebus ea de re egisse cum Cardinali Mazarino. Catalanis itidem promissum, ne pax fiat, nisi ipsis sub imperio Gallico manentibus, scimus, ex ipso federe, quod multorum est in manibus, nec tam clam habetur, quam illud cum Portugallis. Velint Galli etiam cum Batavis facere, ne aut pax aut induciæ nisi communiter fiant. Cum vero non ita fractæ sint vires Hispaniæ, ut credi possit aut iure in Portugalliam abstitura aut Catalanos relictura Gallis, ut iam de Batavis nihil dicam, videtur Cardinali Riceliaco id fuisse propositum, ne pax unquam fieret: unde et moriturus nihil magis Regi commendavit quam belli persecutionem. Cum vero Cardinalis Mazarinus Riceliaci vestigiis ferme per

per omnia insistat, bellum præterea et tutiorem eum præstet, et multas det rei faciendæ commoditates, dubitare cogor, an pacis negotium serio a Gallis tractetur, an vero prætextus quærant, per quos pacis, quam ipsi non volunt, tardandæ invidiam in hostem declinent. Quod si bellum in Germania duci etiam e re est Suedica, non habeo quod contradicam. Sin vero Sueciæ aut pax est utilior, aut in aliis locis bellum, sollicitus sum, quem res sit habitura exitum, Suedia quidem Galliæ adiuncta, Gallia vero ipsa per tot nexus impedita ne ad pacem perveniat. Sed cum ego omnes negotii istius recessus non nisi coniectura assequar, totum hoc Deo imprimis, deinde, et eorum, quibus hoc commissum est, prudentiæ, relinquo. Papa ita res invenit ab Urbano exhaustas atque obæratas, ut a cavillatoribus dicatur Papatum accepisse sub beneficio inventarii. Camillus Cardinalis futurus dicitur. Finale accepto præsidio extra metum a Gallis est. Hispanorum in Catalania exercitus, quem Hispani vulgant esse, peditum sedecies mille, equitum quinquies mille, sed Galli multo minorem esse contendunt, dicitur ire contra Salsonam oppidum, quod non multum abest a Barcinone. Harcurtius morbo an rebus nondum paratis hic detinetur, et magnus est metus ne Catalani fidem mutent, qui et Barcinonem habent in potestate et fauces illas, per quas, si velint, Galli reditum in Lan-

guedociam posſint præcludere. In Germania arx Crucenaci adhuc contra Gallos defenditur. Cepere Galli arces quasdam, inter eas Aberſtenum. Dux Carolus magna tributa exigit ex Eierfeldia et Meierfeldia. Copiarum eius maxima pars ad Moſellam ſe habet, nondum cum Glenianis coniuncta, et, ne id facile fiat, misſus in Hondsruckiam Roſa cum tribus equitum millibus. Qui autem Gallorum circa Francothaliam fuerant, inde digresſi ſunt, impedituri Bavaricos ne Bingam capiant. Hoechſta Bavaris dedita nono menſis huius: Hazfeldius autem, Bavaricis ſeiunctus, videtur ire, ut cum Gallasſio ſe iungat. In Hibernia ab Oncalio cæſi dicuntur Scoti octingenti: a Præſtono autem Hiberno Pontificio obſideri arx Duyanana, amni Kilkeno adſita. Regina Angliæ diu petiit, ut Protestantibus, quales ſunt plerique de familia eius, liberum ſit religionis exercitium in Lupara: ſed nihil obtinuit amplius, quam ut eis liceat coniunctim Deum precari. Motſam in Lotharingia audimus obſideri a Gallorum ſex millibus, defendi a Lotharingicis mille et quingentis. A Francofurto discimus, eos, qui ibi ſunt, coniugium Reginæ noſtræ cum Electore Brandenburgico habere pro re facta, niſi quod legati Brandenburgici non niſi parce de ea re loquuntur. Auſtriaci vero præ ſe ferunt gaudium eam ob rem, et ex ea ſpem bonam pacis cum Suedis, etiam nolentibus Gallis. Iidem Auſtriaci oſten-

tendunt se pacem cum Rakoczio sperare, ut Gotzianis copiis adversus Galliam uti possint. Bavarus quoque, diu multa antehac locutus de eximenda Franconia, Suevia, Bavaria ex Gallorum consensu, quod iam aliquibus allubescere cœperat, acceptis a Vienna auxiliorum promissis, mutavit sermonem, et ad Monasteriense colloquium se vertit, eo suos missurus, quod eius exemplo dicuntur facturi et alii Principes. Bavarici bona præsidia habent Stolhoviæ, Manhemi, Gernshemi: Ringaviam vastant: pontem navalem ponunt apud Bingam. Hazfeldius per Fuldam transierat. Non videtur futurum ut Monasterii in unum locum conveniant legati Reipublicæ Venetæ et legati Electorum. Nolunt enim Electores ei Reipublicæ postponi, quamquam Respublica Veneta, decreto Imperatoris se prælatam, contendit. Sed puto concursum talem posse vitari. Audimus etiam ab Imperatore novos milites scribi in terris hereditariis. Deus, Illustrissimi et Excellentissimi Domini, Excellentiis Vestris det omnia prospera. Lutetiæ $\frac{\text{XVI}}{\text{XXVI}}$ Novembris CIↃIↃCXLIV.

Excellentiis Vestris
inservire paratissimus.

Regina Angliæ, ut supra attigi, plurimos in familia sua habet Protestantes. Pro iis obtinuit, ut liceret iis preces collectim ad Deum facere

 in

in Lupara; plus libertatis pro iis impetrare non potuit, obstantibus Edictis semper observatis, ne in hac urbe aut aula Regis alia religio exerceretur, quam ea quæ prævalet. Parlamentariis res satis succedunt feliciter; nam et Thimmuthum cepere et Leverpolam, et sperant, brevi se habituros oppidum Carsilam, arcem Basinam, et Belverium, in cuius valle vulgant a se concisos Regiorum equites sexcentos, pedites trecentos. Rex Oxoniam redierat: copiarum eius pars maxima erat apud Wolstokum. Multum prædicant Regis et Principis Roberti fortes animos ipsi adversarii. Creditur prœlium imminere, si Rex servare volet arcem Duningtonam, quæ et ipsa obsidetur a Parlamentariis. Motta Odincurtius huc revocatur. Scribunt contra eum Catalani. Merciacus apud Ladenburgum, Heidelbergam, et Weinhemum maximam habet copiarum partem: pars Lotharingici militis in Flandria non longe a Gandavo. Spargitur hic rumor, de quo nihil affirmem, parari classem in Gallia viginti longarum navium, aliarum XXXII. Melitenses magnam prædam fecere, capta Galeone Turcica. In Italia Hispani etiamnunc apud Alexandriam sunt, ut Gallorum conatus observent.

XVI.

XVI.

D. IOHANNI OXENSTIERNÆ ET D. IOHANNI ADLERO SALVIO,

Reginæ Suediæ etc. legatis.

Illustrissimi et Excellentissimi Domini!

Regina Regens Mottam Odincurtium, qui pro Gallia Catalaniam, et qui ibi erant exercitus, rexit, iussit, cum ad aulam accitus veniret, capi in urbe Lugduni, et in arcem, quæ ibi est, detrudi. Fama est, eum huc duci, sive ut supplicium ferat culpæ, si ea bene comperta est, sive ut longa captivitate sedet animos Catalanorum, valde in ipsum accensos. Hoc exemplo territus Marchio Chaumontius, ut credo, huc non veniet. Est enim eius causa peior illa Odincurtii. Nam cum mandata haberet impediendi, ne Pamphylius fieret Papa, non modo pecunias in id sibi missas sibi retinuit, sed et alias est stipulatus magnas, ut illum Papam fieri sineret. Galli, qui ad superiora sunt Rheni, Crucenaci arcem cuniculis et pulvere bellico ita impetunt, ut iam dicant, agi de deditionis conditionibus, deinde, se ituros contra Francothaliam. Bavarorum equitatus in Franconia est, peditatus in locis inde non longe, quæ res Electorem Magontiacensem coëgit, omissa disputatione de conditionibus in-

ter ipsum et civitatem Francofurtensem controversis, in eam urbem se recipere. Motta in Lotharingia a Gallis non tam obsidetur, quam castellis circumpositis ita premitur, ut aditus exitusque habeat difficiles, et eius custodibus eruptiones quædam minus bene successerint. Cum Papa nuper Ecclesiam suam adiret Episcopalem, id est Lateranensem, multum clamavit populus, petens annonam faciliorem et levamenta tributorum, quæ Barbarini induxerant. A Cardinalibus duobus, qui res Imperatoris tutantur, et a legato Imperatoris, rogatus Papa, ut pacem procuraret, non hoc tantum in se recepit, sed et permisit Imperatori, ut milites ter mille conscriberet in terris, quas Ecclesiæ vocant, nempe contra Rakoczium. Scribunt autem multi, Papæ non placere consilium illud in Polonia susceptum de colloquio, quod metuat, ne ea res, si succedat, multum imminuat eam potestatem, quam extra Canones sibi arrogant iam pridem eius decessores. Et certe pari olim de causa Nuncius papalis abrupit colloquium Possiacum in Gallia. In Italia Princeps Thomas in urbem Taurinorum, et contra præfectus Mediolani in eam urbem recessit. Multum dubito, an verum sit, quod hic vulgatur, in Catalania apud Claretum cæsos sexcentos milites, captos trecentos. Comes Harcurtius in illas partes ire non vult, nisi cum magno exercitu et apparatu, parum fidens Catalanorum valde mobilibus animis.

Ex

Ex Constantinopoli literæ, sine scriptæ Septembris, nunciant, Parthenium, vi pecuniæ, quæ multum in illa aula valet, demotum a Patriarchatu, relegatum in insulam Rhodum, suffecto illi altero Parthenio Adrianopolitano, qui Calvini sententiis affinis esse creditur: legatum Imperatoris, qui ibi erat, quanquam magna attulerat munera, non multum posse: plus auctoritatis fore legato a Suedia, etiamsi absque muneribus veniret. Sed forte, quæ ibi agi possunt, legatus Gallicus, sine labore et sumtu regni Suedici, bene expediet. Venit ad me his diebus Dominus Baro Germanus, qui in maxima est apud Reginam Angliæ gratia, nec minore quam Cardinalis Mazarinus apud Reginam Galliæ. Is cum de rebus Britannicis multa apud me disseruisset, mihi non incognita, dixit rumorem hic esse, de quo et ipse audieram, Scotum quendam e Suedia venisse Londinium, cum mandatis faciendi federis cum Parlamentariis, ad arcendum inferendumque bellum. Respondi ei, me nihil habere de ea re compertum, sed, cum Suedia causam curet communem libertatis commerciorum, non miraturum me, si, sicut Batavi ad tam gloriosi consilii societatem invitati sunt, non sine bona spe successus, etiam invitentur Angli; et cum mari nunc plus possint Parlamentarii, quam pars Regi adhærens, fieri posse, ut ad eos istud negotium expendendum deferatur. Quodsi verum sit id, quod Regina Regens

 Gal-

Galliæ dixit D. Gorino, legato hic regis Angliæ, regem Angliæ participem fuisse eorum consiliorum, quæ in exitium Suediæ a Dano, Polono et Moscovita suscepta fuerant, neminem miraturum, si, præterito Rege, Suedi suas res, ut possunt, curent: me vero, cum de istis rebus nihil habeam certi, scripsisse in Suediam et ad legatos Suedicos, ut certiora de ea re cognoscam. Ad hæc D. Germanus ad id, quod dixexeram, dici Regem Angliæ cum hostibus Suediæ sua sociasse consilia, nihil certi respondit. Cæterum ostendit, sperare se ut, si quid cognossem, Reginam Angliæ consciam facerem. Videbimus, quid effecturi sint Richemontius et Suthamptonius, a Rege missi ad Parlamentarios, cum novis conditionibus. Credo, spem Regis potissimam esse positam in spe dissidiorum, inter nationes ingenio discordes, Anglos et Scotos, inter ordinem Nobilitatis et Plebis, inter eos, qui Episcopos et veterem liturgiam amant, et eos, qui omnia quærunt nova, inter eos, qui pacem bello et bellum paci præferunt. Gaudeo, literis ex Batavis me intelligere, ad meliora consilia verti etiam eos, qui antehac obstitere, quominus ea respublica vires suas coniungeret cum Suedia, ad mare compedibus Danicis liberandum. Non cessabo ventilare hanc facem. Brugius huc a Polonia rediit, rebus, ut dicitur, bene confectis: a Marescallo Torstensonio Avangurius nuncios ferens hic pergratos. Duo, qui res ege-

egerunt, Marescalli Odincurtii, in Bastiliam sunt coniecti, ut cuncta eius arcana noscantur. Est hic nunc Synodus Reformatorum, quorum delegatos mira comitate excepit Cardinalis Mazarinus. Dux Lotharingus et Santecroia ipsius Bruxellæ magno cum honore excepti sunt. Dicitur anno hoc militaturus Hispano in Belgicis partibus, militemque hac hyeme collocaturus in Lutzemburgico, Iuliacensi et Cliviensi agro. Elector Palatinus valde se popularem facit Londini, nescio qua spe. Stella, qui nunc pro Gallia Argentorati est Residens, scripsit literas ad civitatem Francofurtensem, ut, si a belli motu velit esse immunis, se in tutelam det Galliæ. Qui in præsidio sunt Francothaliæ, hactenus ad Magontiacum usque excurrunt. Fama quædam est de matrimonio Regis Hispaniæ cum Domina Oenipotana Principe. Laborat Gallia, ad comprimendas discordias Tigurinorum cum vicinis: Helvetii, ad componendas eas, quæ sunt inter Rhætos. Perfecta sunt munimenta circa Philippiburgum. Principes Italiæ, qui contra Barbarinos fuere, petunt a Papa, ut ipsorum actus approbet, ut qui nihil moliti sint contra Ecclesiam aut sedem Romanam. Castellani cum quatuordecim millibus esse dicuntur apud Badaiozum: Portugalli inde non longe apud Elvam: sed nihil agere magni. Navis Turcica, quæ a Melitensibus fuit capta, machinas habuit sexaginta: præda æstimatur ad milliones duos. Afri

piratæ apparent in mari inter Hispaniam Angliamque. Regis Angliæ equitatus ab excursibus factis Oxoniam rediit. Dicunt, qui Parlamento favent, quatuordecim Scotorum millia invasura partem Angliæ Australem. Sed puto hæc, ut multa talia, supra verum inflari. Deus, Illustrissimi Domini, Excellentiis Vestris det omnia prospera. Lutetiæ, anni apud nos CIƆIƆCXLV die septimo, quem annum Excellentiis Vestris felicissimum precor.

Excellentiis Vestris
inservire paratissimus
H. GROTIUS.

Audimus, Turcam in Stiriam irrupisse: Constantiam Pamphyliam, natam ex fratre Papæ, nubere Principi Plombini: Bavaricos multos partim esse ad Suevicam vallem, partim ad Nortlingam, Mergenthaliam et apud Augustam et Ulmam et in Bavariæ finibus. Sabranus, Gallicus Residens, multum Londinii laborat, ut Galli, durante civili in Anglia bello, ab utraque parte illacessiti, fruantur mari et commerciis.

XVII.

XVII.

D. IOHANNI OXENSTIERNÆ ET D. IOHANNI ADLERO SALVIO,

Reginæ Suediæ, etc. Legatis.

ILLUSTRISSIMI ET EXCELLENTISSIMI DOMINI!

Conventurus Reginam Regentem, ut eam orarem, curam gereret augendi, et quamprimum in apertum producendi, exercitum Gallicum, qui nunc a Marescallo Turenæ regitur, prius adii, ut Regina Regens ab omnibus legatis fieri voluit, D. Comitem Bryennium, eique, expositis rebus magnis a D. Marescallo Torstensonio gestis, exposui mea postulata. Ex responso eius cognovi, tardum id fore negotium, quia Germanum militem novum conscribere volunt, ad implendum illum exercitum, Gallis militibus illa loca non amantibus, Helvetiis vero semper se excusantibus, ubi aliquid in Imperii finibus agendum est: deinde volunt Galli ubertatem pabuli expectare, nullo facto aut exiguo foeni provisu. Ostendit idem D. Comes Bryennius, vehementer hic desiderari nostram cum Dano pacem. Regina Regens valde indefinita respondit de suo optimo in Reginam nostram affectu. Ita solet. Sed ex D. Avangurii, qui ex castris D. Torstensonii huc venit, sermone cognovi, multum hic metui,

ne

ne D. Torstenſonii arma, non verſus ea loca, in quibus est Princeps Rakoczius, ſed contra Bavarum ſe vertant, cum quo rurſum nova in arcano Galli habent commercia. In Crucenaco capto non modicum lucri fecere Galli. Nam et ingentes ut cepere pecunias exigent de Transrhenanis locis, et itinera, illis in partibus, Cæſarianis et Hispanis, verſus Belgicas partes turbabunt. Marescallus Turenæ Catzenellebogiam pro Landgravia Hasſica exigit a Darmſtadenſi, et triginta millia Thalerorum Imperialium, aut, pro illis, mille equos. Imperator miſerabilem plane epistolam ſcripſit ad Ducem Bavarum, ut ab eo, rebus ſuis afflictis, ſubſidia adipiscatur. Itaque movent ſe verſus partes laborantes Waertius cum equite, cum pedite Merciacus. Creduntur et ex Hungaria copiæ venturæ in Germaniam aut Bohemiam, ut res tulerint. Saxonici, qui ſunt in conventu Francofurtenſi, (nam is etiamnunc durat) conſentiunt, ut Electores aut eorum legati eant Monasterium. Bavarici iam isti itineri ſe dedere. Videtur autem, non tantum Electorum, ſed quaſi conventus quidam Imperii totius futurus Monasterii. Hæc Francofurto nunciantur. Ex D. Bryennio etiam hoc intellexi, Gallicæ partis Cardinales adhuc laborare Romæ, ne ex Papalibus terris miles Imperatori mittatur, qui, uti in potestate erit Imperatoris, posſit non contra Rakoczium mitti, ſed contra Gallos et Suedos, et illorum ami-

amicitiam labefactare, hos autem hostes facere Papæ. Attamen ex Italia ſcribitur, non tantum tria millia militum a Papa ventura Imperatori, ſed alia præterea decem millia ab aliis Italiæ Principibus, excitante eos, ut credibile est, Papa. Didici etiam ex D. Bryennio, Reſidentem perpetuo aliquem ex Gallia apud Reginam nostram futurum: videri autem primum ad id munus exercendum fore Baronem Rorteium. D. Ceriſantes aditum postulavit ad Reginam Regentem et Reginam Angliæ. Reſponſum ei est, misſum eum ad res Danicas, nullas viſas literas, qui ei Reſidentis munus imponerent, quodſi id esſet, tamen non eius esſe agere, quæ legatus agere velit. Crucenacum deditum est Gallis XXVI Decembris. Non fecit pro ea arce ſervanda quæ potuit Dux Lotharingus, qui equitatus ſui partem ferme alteram miſit in Flandriam. Glenii copiæ tenues ſcribuntur esſe inter Confluentes et Aldernacum, ſed inde dicuntur ire in Iuliacenſem agrum: Bavarici in Franconia maxime, partim ad Hallam Suevicam et Augustam. Francothalia ita undique a Gallis premitur, ut tandem in ipſorum manus ventura credatur. Pars Gallorum hyberna habet apud Trosbachium et Bernocastellum. Audimus, Imperatori etiam concesſam pecuniam aliquantam, ex fructibus bonorum Eccleſiasticorum, in regno Neapolitano. Gallos quosdam, in hybernis minus caute ſe tenentes, Hispani male habuere, tum in Catalania tum in

Ita-

Italia: hic Hispani ex Finali: illic ex Tarragona. Novus legatus ab Imperatore Constantinopolim mitti dicitur. Erfordienses præsidiarii Lauringam oppidum irrupere. Cardinales Herachius et Sabaudus dicuntur a Papa mitti ad pacis negotium. Cardinalis Antonius in periculo est ne reus fiat. Helvetii Pontificii cum Mediolanensi præfecto nova quædam pacta fecere. Ipse autem Præfectus, pressus pecuniæ inopia, desiderat in Hispaniam redire. Ad obsidendam Mottam Lotharingiæ, pulvis bellicus, globi et alia necessaria, venere a Nanciaco. Veriti sunt, qui agros colunt, quicquam obsessis conferre. Sed ob tormentorum ictus ex Motta paulo longius a vallo oppidi consederunt Galli. Manent induciæ inter Ducatum et Comitatum Burgundiæ. Princeps Condæus inde huc rediit. Abiit iam familia et custodes corporis Comitis Harcurtii. Ipse Februario mense sequetur. Contra eum imperium habiturus dicitur Leganesius. Plessiacus Pralinus legatus erit pro Gallia Romæ. Rex Angliæ, dum Londinii per suos de pacis conditionibus agit, speravit dolo capere Plimuthum, Readingam et loca alia. Princeps Robertus in Australia Angliæ se inferre dicitur. A Basingami obsidione depulsi Parlamentarii. Postquam hæc scripseram, vidi Ducem Aurelianensem, eique commendavi negotium ad Rhenum, facturus idem proximis his diebus apud Principem Condæum et Ducem Angulamum, qui nihil magis desi-

ſiderat quam redire ad eum exercitum et eo quam validisſimo uti. Deus, Illustrisſimi et Excellentisſimi Domini, Excellentiis Veſtris det omnia proſpera. Lutetiæ $\frac{IV}{XIV}$ Ianuarii CIↃIↃCXLV.

Excell. Veſtris
inſervire paratisſimus
H. Grotius.

Pedites quidam a Napoli misſi ſunt in Hiſpaniam. Romæ Galliæ inſignia ablata ſunt ædibus Cardinalis Theodati, qui ſecundus erat Galliæ Protector. Dicuntur hic Hiſpani reiecti ab obſidio Eluæ in Portugallia, et, quo maior ſit Portugallorum gloria, dicuntur Hiſpani Caſtellani fuisſe ad tredecim peditum, tria equitum millia.

XVIII.

D. IOHANNI OXENSTIERNÆ ET D. IOHANNI ADLERO SALVIO,

Reginæ Suediæ etc. Legatis.

Illustrissimi et Excellentissimi Domini!

Vidi Principem Condæum atque ei commendavi negotium de augendo et quam maturrime in apertum producendo exercitu, qui eſt ad ſuperiora Rheni. Oſtendi, quanta eius filium D. An-

Anguianum inde maneret gloria, si aut tam bene inchoatas a se res feliciter proveheret, aut Germanos per se pacem desiderantes sed ingenio tardos ad pacem impelleret. Promisit, se in hac re facturum, quæ posset, tum Galliæ tum Sueciæ, tum filii sui causa. Germanus miles apud Argentoratum legi incipit: qua in urbe Stella multum prædicavit sincerum Galliæ studium in restituenda Germaniæ libertate, quod unum præmium tot laborum impensarumque ab ea spectari. Ibit Francofurtum, dicturus similia, et ad alias urbes, ubi se tuto futurum putabit. Francofurtensis conventus nondum discessit. Literæ a D. Serviano illuc missæ lectæ non sunt, sed mittuntur ad Imperatoris aulam, ut is præiudicet. Magna ad omnem ripam Danubii est trepidatio ob nostrorum prosperos successus. Creditur autem Darmstadiensis Landgravius, quam poterit diu, obstiturus libertati Landgravii Friderici, ut ea ratione facilius ex sua spe finiat controversias Marpurgenses, quando is Princeps in domo Casselensi solus est, qui ius suum non abdicavit. Merciaci copiæ ad Harbrunam erant, præter partem non magnam, quam sub Sporckio ad Hazfeldium miserat. Marescallus Turenæ ad Magontiacum rediit. Qui Philippiburgi in præsidio sunt, ibi continentur, nec excursus faciunt, nempe, ne exercitui cætero auferant alimenta. Constituit Magontiacensis Elector, respondere ad literas, per quas ad colloquii locum

cum invitatur. Marchio Sanctichaumontius, qui dicitur ſedem Apostolicam pretio addixisſe, huc revocatus, ne eat, advocatum ſibi ſumpſit podagram, attestante ipſo Pontifice. Sicut Galli arcem quandam in via ad Cenſium ignibus corrupere, ita fama est, velle Hispanos Bremum ſolo æquare, priusquam a Gallis capiatur. Regi Hispaniæ multa proponuntur matrimonia Oenipontanæ, Mantuanæ, Mutinenſis, Florentinæ, præter eas, quæ ſunt in Gallia et alibi. Barbarinis non ſuccedit imploratio opis Hispanicæ. Magno fulmine ex arce Vaticana illa domus percutitur. Ex Bapalma Galli egresſi pœnas Hispanis dederunt. Hispani vero, cum, gelu freti, Wattam oppugnare vellent, reiecti ſunt. Intelligimus, Ducem Bavarum callide et apud Imperatorem et hic in Gallia conditiones proponere, per quas ſibi conſulit, et apud Imperatorem, cum ſuperioris Palatinatus posſesſionem videat titubare, petere eum, aut XI milliones bello impenſas, aut, quas antehac habuit, ad Onaſum terras: Turcam autem in limite Hungarico multum ſua augere præſidia: Rempublicam Venetam clam multa facere in gratiam Imperatoris: cæſos Portugallos mille ad Talaveram: iactare Bavaricos, habituros ſe vere proximo XIV millia hominum, præter eos, quos Imperatori aut commodarunt, aut ſunt commodaturi: Austriæ Ordines paullum aliquid conferre ad tantas Imperatoris necesſitates, ducenta et quin-

quaginta millia Florenorum, equites sexcentos, quater mille modios frumenti. Varie hic disseritur de milite, quem scribere dicitur Elector Brandeburgicus. Deus, Illustrissimi Domini, Excellentiis Vestris det omnia prospera. Lutetiæ $\frac{\text{XI}}{\text{XXI}}$ Ianuarii CIƆIƆCXLV.

Exc. Vestris
inservire paratissimus
H. Grotius.

Vidi et Ducem Anguianum: laborat ille quidem, ut exercitus ille augeatur, ad quem ipse iturus est, sed ante menses duos non putat id effectum iri; et sic censent et alii. Motta in Lotharingia tam laxe circumsidetur, ut aditus exitusque adhuc sint liberi. In Britannia Armorica Ordines habentur Sancti Audomari, et locorum vicinorum præsidia auxere Hispani. Ducis Aurelianensis uxor, falso prægnans credita antehac, iterum nunc creditur uterum ferre. Leguntur milites in Ducatu Burgundiæ, in Languedocia Provincia. Princeps Arausionensis equos misit Regi longe optimos. Recepti sunt comiter et cum gratia. Parlamentarii Angli legatos in Scotiam mittunt et pecuniam ad Scotos, qui in Hibernia sunt. Vesuvius mons in Italia incipit flammas vomere, quod satis rarum. Apud Ilerdam Hispani, sed non multi, a Gallis oppressi sunt.

XIX.

XIX.

D. IOHANNI OXENSTIERNÆ.

Hæc Epistola edita legitur in Grotii Epistol. Ed. Blaauw. Amſtelod. 1687. fol. II. p. 741. N°. 1723, ubi tamen deſideratur, quod hic ad calcem adiectum legitur:

„ Venit et hoc in mentem, ſi procedit in Polonia colloquium, arbitrari me, nihil ibi perſcribi debere, niſi de quorum aut veritate aut certe ſentiendi permisſa libertate convenerit."

XX.

D. IOHANNI OXENSTIERNÆ ET D. IOHANNI ADLERO SALVIO,

Reginæ Suediæ etc. Legatis.

Illustrissimi et Excellentissimi Domini!

Parlamentum Pariſienſe graves querelas ad Reginam Regentem detulit de frequentibus admodum evocationibus cauſarum ad Conſilium Regium, ubi ſæpe res contrariis decretis iactaretur. Regina Regens reſpondit, ſibi iura Parmenti cordi esſe: nec pridem tale aliquid factum. Illi regesſere, factum hoc eo ipſo etiam die. Et cum alia attingerent, antehac contra le-

ges iudiciorumque ordinem facta, dixit hæc Cardinalis pertinere ad tempora Ludovici XIII, cuius ita veneranda eſſet bona memoria, ut eius acta vellicari minime oporteret. Cum vero Regina alio tempore, ſe poſſe quasvis pecunias imperare populo ſine Parlamento, dixit Princeps Condæus, id non bene ſucceſſurum, neque ſe ſuſpectum eſſe debere factionis, qui bona haberet in omnibus Regni partibus, illico amittenda, ſiquid commoviſſet. Est hic Carentoni Synodus Nationalis Reformatorum. Ab ea impetravit Mileterius, ut quidam delegarentur, collocuturi ſecum de iuſtificatione. Facta est in ſcriptis collatio nullo cum fructu. Papa non tantum in id laborat, ut Gallos, ſi poſſit, ex Italia amoveat, ita tentato Principe Thoma, ut eum Galliæ ſuſpectum fecerit, verum etiam excitat omnes Italiæ Principes ac Civitates, ut Regi Angliæ militem aut pecunias mittant. Et dicitur Ethruscus aliquid promiſiſſe. Miles Gallicus in Montisferratenſibus locis graviſſime plebem vexat. Miſſus, qui de eo querelas in aulam Gallicam deferret, Bidoſenus, in itinere, neſcio a quibus, interfectus est. Arces Culisſanum et Cararam, in regione Langæ, Galli, quod ægre defendi poſſent, disiecere. Caſimirus, antequam Cardinalatum adeat, ſe presbyterum faciet, ita volente, ut dicitur, Poloniæ Rege. Ex Conſtantinopoli discimus, laboraſſe ibi legatum Imperatoris, ut pax perpetua fieret, ut Ra-

koc-

koczius iuberetur arma ponere, ut Latinis restituantur claves sacrorum locorum, quas ab aliquo tempore Græci tenent. Videtur nihil efficere. Interim ad Sultanum perlata sunt centum et quinquaginta millia sequinorum, ex thesauris repertis apud Tunetem. Forte illi sunt thesauri, de quibus olim Cesellius Bassus somniaverat apud Tacitum. Audimus, LV Ducatorum millia a Neapoli Mediolanum mitti: quater autem mille augeri exercitum Hispanicum in Catalania. Beckius, præter Luxemburgicum, etiam Trevericum agrum et proxima Mosellæ servat: Iohannes autem Waertius bis mille et quingentos, partim pedites, partim equites, dicitur Hazfeldio adducere. Dux Bavarus interea militem novum scribit apud Ulmam, Augustam et alibi. Cepisse autem eius milites dicuntur Crombachum et Bruksselam. Marescallus Castilionæus Dominæ Boutevilliæ ex decreto Parlamenti significavit, ne ea filiam suam filio ipsius nuptum daret sine suo assensu. Regina interim eas nuptias promovet. Duci Longevillano concessum est, ut sit de Consilio Regiminis. Ex Francofurto discimus, dure tractari a Gallis agrum Darmstadiensem: Cæsarianos aliquid cogitasse de recipiendo per glaciem Philippiburgo, sed sine eventu. Magni in illis locis sunt rumores de Turcis, magna Gallorum pecunia emptis, ut bellum facerent Imperatori, qui a Lintzio iturus credebatur aut Pragam aut Neustadium. Electorem

autem Magontiacensem, benignis et omnia ad dignitatem sustinendam necessaria promittentibus literis, invitat, ut ad se veniat, dissuadente id Capitulo, et optante, ut Electori sibique liceat, Gallorum concessu a belli actibus et consiliis abstinere; quod ut facilius obtineatur, dedit is Elector Stellæ, Francofurtum venturo, tuti itineris literas. Mittit civitas Francofurtensis Syndicum suum ad pacis colloquia. Legatus Hispaniæ palam queritur de Duce Bavaro, quod is, cum solus ob sua commoda pacem hactenus sit moratus, nunc in arcano cum Gallis nova agitet consilia. Erat Mercius Hallæ, Sporckius, cum equite, in superiore Palatinatu, alii equites ter mille apud Nurembergam, equi præterea ter mille a subditis sumpti, ad reparanda damna, hoc anno facta, severeque vetitum equos evehere. D. Serviani epistola lecta nihil adfert novi. Deus, Illustrissimi et Excellentissimi Domini, Excellentiis Vestris det omnia prospera. Lutetiæ $\frac{\text{XVIII}}{\text{XXVIII}}$ Ianuarii CIƆIƆCXLV.

Excellentiis Vestris
inservire paratissimus
H. GROTIUS.

Ex Anglia audimus, viginti dies sumptos, ut de pace agatur inter Regis legatos et eos, quos mittent Parlamentarii Angli et Scoti: præcipua esse capita de religione, de collatione munerum militarium, de bello in Hibernos. Archiepiscopus

pus Cantuarienſis erat damnatus capitis. Octodecim naves, quæ Briſtolo exierant, captæ a Parlamentariis. Plimuthum a Regiis premitur. Monteroſus Scotiam vexat. In occidentali parte Britanniæ Rex habet decem hominum millia. Induciæ in illis locis nullæ. Dux Carolus a Centurionibus nonnullis deſeritur. Et ex Wattena Galli, ex Motta Lotharingi excurſus faciunt. Hibernorum duo millia in Brittanniam Armoricam advenere, ut Galliæ militent. Tingi, urbs Mauritaniæ, quam Portugalli tenent, a Mauris vicinis oppugnatur. Sunt ii ad duodecim equitum, ſeptemdecim peditum millia. Hiſpani, qui ſunt in urbe Roſarum in Catalania, dicuntur præfectum ſuum, a quo dure tractati erant, occidisſe. Bis mille Bavarici milites ſub Iohanne Waertio ad Hazfeldium eunt. Arcem Rudelshemii in tractu Darmſtadienſi dicuntur Galli velle obſidere.

XXI.

D. IOHANNI OXENSTIERNÆ.

Edita est in: Hug. Grotii Epistolæ. Amſtelod. 1687. II. p. 742. N°. 1727.

XXII.

D. IOHANNI OXENSTIERNÆ ET D. IOHANNI ADLERO SALVIO, Reginæ Suediæ etc. Legatis.

Excellentissimi et Illustrissimi Domini!

Comes Harcurtius iam abiit in Catalaniam. Dux Longovillanus in Normanniam ivit, inde iturus, ut putatur, Monasterium. Elector Palatinus et ſuis hic miniſtris negotium dedit, et alios rogat, ut, quantum fieri poſſit, impediant, ne Dux Bavarus conſequatur, ut in hoc bello ſibi quiescere liceat. A Francofurto discimus, Imperatorem asſenſum præbuisſe ei rei, quam impedire non poterat, nempe ut Imperii membris liceat ſuos Monasterium mittere, atque ibi conferre quantum quisque poterit ad bonum publicum: Epiſtolæ D. Serviani nihil reſponſum aliud, niſi, nihil opus eſſe uni legatorum reſpondere, cum ambobus reſponſum eſſet: eſſe Pragæ Imperatorem, ut inde ſpeculetur belli eventus; Viennæ ſcripta edita contra abolitionem indefinitam: Duces Pignoredam, Medinam, Torreſium, Salamancæum, et Cameracenſem Archiepiscopum mitti ab Hispano ad pacem promovendam: iungi copias Hazfeldii, Gotzii, Waertii, Gallasſii: a Conſtantinopoli mandata venis-

misse ad Principem Rakoczium, ne pacem faciat, eius aulæ iniussu: ægre a Marescallo Turenæ retineri copias dispersas cis et uls Rhenum, in ea maxime loca, quibus pabulum suppetit: sperare tamen, qui cum eo sunt, Gallos, brevi se posse potiri Hoehsta, Coningsteno, Friburgo, et tributa capere de Wetteravia, maxime, si Landgravia, acceptâ, quod creditur, pecuniâ quadringentorum mille scutatorum, sua Gallis hyberna concedat. Idem Marescallus Turenæ in Palatinis terris restituit ministros Electorales veteres, et religionem tum Regis sui, tum suam, nulla habita, ut audio, ratione eorum, qui Augustanæ sunt confessionis. Civitas Wormatia in hac aula conqueritur, quod in ea urbe idem Marescallus Calvinismum introducat, nunquam ibi receptum. Ex Anglia audimus, Archiepiscopatum Cantuariensem iam alii attributum Regis auctoritate. Dux Lotharingus obtulit operam suarum copiarum Reginæ Angliæ, sed facere id creditur, ut plus ab Hispano obtineat. Velit enim copias suas augeri ad octo millia. Interim etiam hic conditiones tentat, et, quia suspectus ipse est, obtinuit, ut frater eius Princeps Franciscus huc venire et pro ipso res agere possit. Galli, quia Batavis opus habent, volunt circa honorum testimonia omnia illis concedere. Disputatio manet, utri legati alteros accessuri sint priores, qua in re legati Batavi, qui posteriores venerant, antehac legatis Danicis in hac ur-

be concesſere. Tam Rex Hispaniæ quam Dux Lotharingus dicuntur militem legere in tractu Leodicenſi, Colonienſi, Iuliacenſi, Montano. Galli, qui in Caſali erant, in Burgundiam et Lotharingiam venerunt. Hispani, qui Bruxellæ ſunt, dicuntur invidere et Piccolominæo et Bucquoio, quorum hic, ut indigena, ille ut ſuavis moribus, magis indigenis placent. Gasſio intercepit commeatus, qui advectabantur oppido S. Andomari; et in eodem oppido quidam ſupplicio dicuntur affecti, qui cum ipſo conſilia ſociaverant. De Motta Lotharingiæ arctius premenda ſermones ſunt. Princeps Condæus graviter laborat ex calculo. Marchio Sanctichaumontius propius Romam accesſit. Legatus ab Ethrusco parem cum Regum legatis honorem obtinere non potuit, iusſusque a ſuo Principe fuit eos ſumere, qui darentur. Lotharingia in vastitatem redigitur per exactiones militares. Languedocia milites recuſat accipere quos mittit eo Regina Regens. Deus, Illustrisſimi et Excellentisſimi Domini, Excellentiis Vestris det omnia prospera. Lutetiæ $\frac{\text{XIV}}{\text{XXIV}}$ Februari CIↃIↃCXLV.

Excell. Vestris
inſervire paratisſimus
H. Grotius.

Rex Hispaniæ creditur Admiranti Castellæ, qui nunc Neapolim regit, daturus ſummum imperium belli per Hispanias: Cardinali autem Tri-

Trivulcio præfecturam Neapolitanam: auferre Marchioni Tarracusæ imperium in copias per Castellam, et ad honores revocare Philippum Sylvam et Iohannem Garaium; Marescallus Turenæ, nihil aliud habens quod agat, auxit præsidia Baccharachi, Bingæ, Oppenhemi, Magontiaci, Wormatiæ, Spiræ, Philippiburgi, Germeshemii, Landaviæ, Neustadii, profectus ipse Spiram et Philippiburgum, ut ea loca inspectet. Rosa maior per Brisacum ivit in Sueviam, cum mille ducentis equitibus, peditibus sexcentis, expectans alios equites sexcentos, pedites quadringentos. Ducis Lotharingi copiæ se tenent in Hainavia, Guerceti, Avermi, Malbodii, pars inter Sabim et Mosam. Piccolominæus sperat se decem millia militum supra eos, qui antehac fuere, exhibiturum sine novis oneribus, per parsimoniam publicæ pecuniæ. Archiepiscopus Machlinensis mille equos emit de suo ad augendum equitatum Hispanicum. Ordines Britanniæ Armoricæ miserunt, qui fidem suam Reginæ Regenti testentur.

XXIII.

D. IOHANNI OXENSTIERNÆ.

Edita legitur in: Hug. Grotii Epist. Amstelod. 1687. fol. II. p. 744. N°. 1737.

XXIV.

ges iudiciorumque ordinem facta, dixit hæc Cardinalis pertinere ad tempora Ludovici XIII, cuius ita veneranda eſſet bona memoria, ut eius acta vellicari minime oporteret. Cum vero Regina alio tempore, ſe poſſe quasvis pecunias imperare populo ſine Parlamento, dixit Princeps Condæus, id non bene ſucceſſurum, neque ſe ſuſpectum eſſe debere factionis, qui bona haberet in omnibus Regni partibus, illico amittenda, ſiquid commoviſſet. Est hic Carentoni Synodus Nationalis Reformatorum. Ab ea impetravit Mileterius, ut quidam delegarentur, collocuturi ſecum de iuſtificatione. Facta est in ſcriptis collatio nullo cum fructu. Papa non tantum in id laborat, ut Gallos, ſi poſſit, ex Italia amoveat, ita tentato Principe Thoma, ut eum Galliæ ſuſpectum fecerit, verum etiam excitat omnes Italiæ Principes ac Civitates, ut Regi Angliæ militem aut pecunias mittant. Et dicitur Ethruscus aliquid promiſiſſe. Miles Gallicus in Montisferratenſibus locis graviſſime plebem vexat. Miſſus, qui de eo querelas in aulam Gallicam deferret, Bidoſenus, in itinere, neſcio a quibus, interfectus est. Arces Culisſanum et Cararam, in regione Langæ, Galli, quod ægre defendi poſſent, disiecere. Caſimirus, antequam Cardinalatum adeat, ſe presbyterum faciet, ita volente, ut dicitur, Poloniæ Rege. Ex Conſtantinopoli diſcimus, laboraſſe ibi legatum Imperatoris, ut pax perpetua fieret, ut Ra-

koc-

koczius iuberetur arma ponere, ut Latinis restituantur claves facrorum locorum, quas ab aliquo tempore Græci tenent. Videtur nihil efficere. Interim ad Sultanum perlata funt centum et quinquaginta millia fequinorum, ex thefauris repertis apud Tunetem. Forte illi funt thefauri, de quibus olim Cefellius Basfus fomniaverat apud Tacitum. Audimus, LV Ducatorum millia a Neapoli Mediolanum mitti: quater autem mille augeri exercitum Hispanicum in Catalania. Beckius, præter Luxemburgicum, etiam Trevericum agrum et proxima Mofellæ fervat: Iohannes autem Waertius bis mille et quingentos, partim pedites, partim equites, dicitur Hazfeldio adducere. Dux Bavarus interea militem novum fcribit apud Ulmam, Augustam et alibi. Cepisfe autem eius milites dicuntur Crombachum et Brukfelam. Marescallus Castilionæus Dominæ Boutevilliæ ex decreto Parlamenti fignificavit, ne ea filiam fuam filio ipfius nuptum daret fine fuo asfenfu. Regina interim eas nuptias promovet. Duci Longevillano concesfum est, ut fit de Confilio Regiminis. Ex Francofurto discimus, dure tractari a Gallis agrum Darmftadienfem: Cæfarianos aliquid cogitasfe de recipiendo per glaciem Philippiburgo, fed fine eventu. Magni in illis locis funt rumores de Turcis, magna Gallorum pecunia emptis, ut bellum facerent Imperatori, qui a Lintzio iturus credebatur aut Pragam aut Neuftadium. Electorem

thum commeatus, et eruptione facta damnum datum obsidentibus. Legati Italorum Principum simul apud Cardinalem fuere his diebus. Marsinus ad Marescallum Turenæ ducit augmenta copiarum. Deus, Illustrissimi et Excellentissimi Domini, Excellentiis Vestris det omnia prospera.

Lutetiæ $\frac{\text{VIII}}{\text{XVIII}}$ Martii CIƆIƆCXLV.

Excellentiis Vestris
inservire paratissimus
H. GROTIUS.

Harcurtius Narbona transiens sex millia militum ex illis locis in Catalaniam transmisit. Dux Carolus Mottam in Lotharingia sperat se liberare ab obsidio posse. Legati Batavi Parlamento proposuere, cum religionis causa communiter et Batavos spectet et Parlamentarios, sperare se, a Rege Magnæ Britanniæ posse obtineri ut, quod Synodus Nationalis Angliæ canonice congregata, advocatis etiam ex Germania et Hollandia doctoribus, decreverit, eo stet. Non placuit hoc Parlamentariis, qui dixerunt, suam religionem sibi esse cognitam. Inducias etiam aut dimissionem militis ab utraque parte noluerunt concedere. Interim qui sub Essexio fuere milites, postquam ille ex Parlamenti decreto se ab imperio abdicavit, tumultuose agunt: tres turmæ ad Regem concessere. Wallerus conatus fuit in Farnhamum arcem se recipere. Haltam arcem in Wallia cepere Parlamentarii. Qui eiusdem in

Ily-

res erunt talis consilii, quale ille Beaupuyus contra Cardinalem Mazarinum suscepisse dicitur. Qui hic in Bastilia sunt, ferme duodecim, capti in hoc, ut Beaufortii consilia noscerentur, dicunt omnes, se de Beaufortio nihil scisse, sed rogatos a Beaupuyo, ut in designatum locum adessent cum armis, creditum sibi, eo se vocari ad controversiam aliquam, quales hic multæ inter nobiles oriuntur, armis definiendam. In Italia quod cudebatur foedus, ad purgandam ab armis externis Italiam, quiescit. Tantus ubique est a classe Turcica metus; et Rex Hispaniæ omnia alia denudans, ut Portugallis et Catalanis obsistat, magnas dat Turcis in Calabriam aut Siciliam occasiones. Rex Magnæ Britanniæ huc scripsit, ut reprensaliarum literæ, quæ datæ fuerant contra eos, qui Gallos erant deprædati, effectum suum habeant. Et habuere in Britannia Armorica: non item in Normannia, impediente id Parlamento Rothomagensi. Parlamenti autem Anglicani literæ, contra has molitiones scriptæ, ne lectæ quidem fuerunt. Wamninx recepere Parlamentarii iidem. Schrosburgum retinent; Gorini copias disiecerunt: ceperunt machinas XXVI, et alibi equos sexaginta. Spes ibi pacis nullæ. Legati Batavi Oxoniam iverant. Sabranus Galliæ Residens, oratione ad Parlamentarios habita ut colloquia instaurentur, nihil obtinuit responsi. Audimus, quod antea suspicabantur nonnulli, Valencæum, antequam

G Ro-

Roma abiret, clam cum Papa collocutum. Arma in Italia quiescunt. Venetis, qui et ipsi Turcam metuunt, permissum, mille milites in Papalibus terris conscribere. Papa novem fecit Cardinales novos, non ex Regum commendatione, sed suopte arbitratu. Melita a viginti mille hominibus defendetur, si eo se vis Turcica contulerit. Ex Rosis in Catalania eruptio facta et repulsata est. At, qui in Ilerda vicinisque locis sunt, Hispani Trainum, commodo ad itinerum transitus situ locum, obsident. Contra Mottam Lotharingiæ vallum obsidionale iam perfectum dicitur. Hæc sunt quæ nunc habemus. Deus pacem det Christianis gentibus, idemque, Illustrissimi et Excellentissimi Domini, Excellentiis Vestris det omnia prospera. Lutetiæ $\frac{XV}{XXV}$ Martii CIƆIƆCXLV.

Excellentiis Vestris
inservire paratissimus
H. GROTIUS.

Audimus hic, Axelium Liliam apud Mansfeldiam esse, ut munimenta ei loco detrahat: Landgravium Fredericum esse in libertate. In Hybernia multi Hyberni Protestantes deprehenduntur coniurasse ad expellendos Anglos, quorum sane dura ibi fuit dominatio.

XXVI.

XXVI.

D. IOHANNI OXENSTIERNÆ ET D. IOHANNI ADLERO SALVIO,
Reginæ Suediæ etc. Legatis.

ILLUSTRISSIMI ET EXCELLENTISSIMI DOMINI!

Perlata fama prœlii feliciter pugnati a D. Marescallo Torstensonio ad Taborem vehementer Cæsarianos qui Francofurti sunt et alibi percu-lit. Rogavit Imperator Principes, qui in proximo sunt, ut suos mittant Ratisbonam, quo et ipse Imperator iturus creditur, et Bavarus, aut ibi aut alibi cum eo locuturus. Antequam pugna ista fieret, Iohannes Waertius mandata domum redeundi acceperat. Nunc, rebus mutatis, Merciacus iussus est ire ad Danubium. Spes omnis in copiis, quæ in Westphalia sunt, quibus se additurus putatur Lambolus. Coningsmarckium in Franconiam venturum metuunt multo: et Torstensonium alii in Austriam, alii in Bavariam iturum arbitrantur. In Austria ad Onasum a rusticis arma sumi dicuntur, sperantibus sic reditum exulibus, quos olim inde eiecit Imperator Ferdinandus II, inter quos familiæ sunt claræ ultra trecentas. Frangipanus Francothaliam advenit, cum pecunia, speratque, se Gallis in eius loci obsidione absumturum tempus semestre. Hic onera instituuntur in domuum men-

furas, in fœnum, avenam, et alia. Plebis ad Reginam Regentem concursus fuit ista deprecantium. In Parlamento hac occasione liberæ dictæ sunt sententiæ de pecuniis non bene impensis. Ea de causa Præses Barillonius iussus ire Pinerolum extra Galliam: alii tres consiliarii rus ablegati. Constituerant Senatores Parlamentarii nihil rerum agere, priusquam Collegæ isti, magnæ existimationis viri, sibi redderentur. Sed non videntur in eo proposito perstituri. Romæ vult Papa, ut legati carrucas sistant, prætereuntibus Cardinalibus. Hispanus dolet, quod Cardinalis Medicæus Hispanica insignia foribus suis præfigere noluit, quodque Florentiam Nuncius mittitur Bentivolius, ex domo Gallis addictiore. Qui Mottæ sunt in Lotharingia, sæpe cum obsessoribus pugnant: mittuntur hinc, qui obsidentium augeant numerum. Sed et Dux Carolus ad eximendum obsidio locum accingi dicitur. Marescalli Turenæ milites ex Lotharingia exituri non sunt, nisi medio Aprili aut eius fine. Beckius in Luxemburgicum venit cum sexcentis florenorum millibus, ad novos delectus et ad munitiones faciendas. Dux Longovillanus itineri Monasterium se parat. Indictio facta est in eos, quibus pecuniæ reditus debentur. Ea effectura putatur milliones duodecim. Anglorum Parlamentariorum copiæ ad Pontemfractum cladem accepere. Spes pacis ibi nulla. Deus, Illustrissimi et Excellentissimi Domini, Excellen-

lentiis Vestris det omnia prospera. Lutetiæ $\frac{\text{I Aprilis}}{\text{XXII Martii}}$ CIↃIↃCXLV.

Excellentiis Vestris
servire paratissimus
H. Grotius.

Galli Rosas in Catalania parant obsidere, arrepta occasione, dum naves Neapolitanas et Siculas detinet metus a Turcis, qui dicuntur ex Dalmatia Hydruntum transire velle. Et Rex Hispaniæ, cum in itinere esset ad Cæsaraugustam, dicitur retro Madritium reversus, ideo quod ibi seditio esset orta. Regina Angliæ quinquaginta millia librarum Sterlingiacarum transmisit Excestriam. Civitas Londiniensis octoginta millia eius pecuniæ Farfaxio tradidit. Princeps Robertus et Marmolucus se cum Principe Mauritio iungunt, ut recuperent Schrusburiam et Brewertonum Ducem Parlamentarium cædant. De possessione partis occidentalis Angliæ armis certatur. Rex autem Angliæ et Princeps Walliæ erant Bristoli.

Rumpuntur a Cæsarianis et Bavaricis pontes et impediuntur vada Danubii. Augentur præsidia Donawertæ, et apud Ratisbonam, et in Palatinatu superiore Hassici Lichæ præsidium posuere. Intra Francothaliam sunt milites mille quingenti. Multi suadent Electori Magontiacensi, ut Hoekstæ et Urselæ pro Cæsarianis sua præsidia ponat. Ab Agatha, qui est Provinciæ portus, octo millia militum mari eunt Barcinonem. Classis Turcica tota parata fore creditur fine

Maii, Interea Saram in Dalmatia tum veterem tum novam oppugnarunt Turcæ; et apud Meliten habent XV naves longas et alias aliquot ad prohibendas victus et rerum belli advectiones. Qui regiarum in Anglia sunt partium, dant Principi Walliæ, ad corporis custodiam, mille et quadringentos pedites, equites sexcentos. Lamboius duodecim militum millia, per Thuringiam, superiorem Palatinatum et Onaso adsita, ad Imperatorem ducere creditur. In Badaioxa inter Castellanos et Portugallos pugnatur. Ex Ulyssipone quatuor naves ad Asiæ Indiam ivere.

XXVII.

D. IOHANNI OXENSTIERNÆ ET D. IOHANNI ADLERO SALVIO,

Reginæ Suediæ, etc. Legatis.

Illustrissimi et Excellentissimi Domini!

Dux Bavarus huc misit Pœnitentiarium suum, Vervaltum nomine, et Nobilem Furnerium de Gocha. Ita solet, ubi res eius malo sunt in loco. Sed fuit hodie apud me Dux Anguianus, qui dicit, notas eius artes: Gallos, si possint, per Bavariam in Austriam ituros, ut non longe a nostris et Rakoczio absint. Magnas dicit esse Gallorum vires in Catalania: ad Rosas decem millia, totidem in planis Vergellæ sub

ſub Harcurtio; ſe iturum fine menſis Maii, et adducturum duodecim millia ac ferme totidem, qui iam ſunt ſub Mareſcallo Turenæ: in Flandria eſſe exercitum Hiſpanicum ad XIV millia, bis tantum, ſi non amplius, futurum ſub Duce Aurelianenſi. In Italia arcanæ ſunt induciæ. Papæ et Galliæ male convenit. Itaque legatus Gallicus inde abit. Atrox eſt facinus Hiſpanorum in Prælatum Portugallum, quem Romæ occidere voluerunt, per homines ob crimina proſcriptos. Ipſe evaſit, an cum vulnere, dubitatur; quidam ex comitatu eius occiſi ſunt. Sicarii ſe in domum legati Hiſpanici recepere. Prælatus ille miſſus erat ob rem, quæ Pontifici non minus, quam Regi Portugalliæ eſt utilis, ut Bullæ dentur ſuper Epiſcopatibus in Portugallia collatis. Ad Roſas fiunt obliqui acceſſus, ut ad urbes obſeſſas fieri ſolet: et ſperatur brevi in poteſtatem Gallorum venturum caſtellum magni uſus, utpote portui imminens. A Francofurto diſcimus, Mareſcallum Turenam, rupto, quem fecerat e navibus, ponte, eſſe ad Durlachum: Mercium, collecto peditatu, quantus colligi potuit, apud Schorndorffum in terra Wurtemburgica, equitatu in multas regiones diſtributo, agris undique vaſtatis: Bavarum quidem in Galliam ſuos homines mittere; ſed et ab Imperatore eum ſtudioſe ambiri, miſſo Haraco Monachium ad impetrandas pecunias et milites: ab eodem Imperatore miſſum Leſlæum ad

Italiæ principes: in Poloniam Mislichium: a Cæsarianis rumores spargi de machinis, quas habituri sint ab Electore Saxoniæ, de conditionibus oblatis Principi Rakoczio, ferme quales desiderat, de mandatis a Sultano Turca ad Bassam Offensem, ne se istis rebus immisceat: Hassos ad Marpurgum exspectare meliorem suorum valetudinem, non parum læsam hoc tempore, et quid facturi sint tum Dux Anguianus, tum Coningsmarckius. Eos vero Hassos Dux Anguianus putat ad suum exercitum appropinquaturos, tribus equitum, totidem peditum millibus. Dubitant Germani, an Suedia et an Gallia contumaciter perstituri sint in flagitanda restitutione domus Palatinæ: Gallia ob religionem, Suedia ob caussas alias. Abiit hinc pridem Residens Polonus: novi exspectantur legati, et dicitur Princeps Casimirus cogitationes seculi resumere. Transiit per hanc urbem Comes Pineranda, legatus ab Hispania ad res pacis, quæ in Germania tractatur. Legatus Venetus ostendit, suos a Turca securos esse. Credo id vi pecuniæ apud Bassas effectum. Melitenses adhuc putant se peti, et se parant ad vim arcendam modis omnibus. Princeps Condæus, quanquam ex calculo male valens, ivit in Burgundiam; dicit, se octuaginta millionibus effecturum, ne quid exercitibus desit. Viginti milliones facile esset reperire, apud subito factos ex publico divites, aut eorum heredes. In Languedocia

con-

consensus manet, nec milites admittendi, nec dandi nova tributa, quod exemplum manabit longius. Literæ a Constantinopoli scriptæ IV Februarii nos docent, Sultano natum filium quartum, marem ex femina valde ipsi dilecta; magnos ibi esse ad bellum paratus. Erat tunc Imperatoris legatus ad reditum se parans. Missum nuncium ex illa aula expectabat Princeps Transsilvanus. Sabrano Residenti Gallico Rex Angliæ respondit, nihil se pacati sperare a Parlamentariis, itaque nihil opus, tentari novum conventum. Dux Bavarus dicitur quos armaverat rusticos dimisisse, credens, in Austriam iturum Torstensonium: Iohannes Waertius in Suevia esse, cum duobus equitum millibus, reliquis ex clade ad Taborem. Dux Neoburgicus adversus Electorem Brandeburgicum, cuius incrementa suspecta habet, amicos quærit. Hassi Neoburgicos milites pro hostibus habent. Bavaricarum copiarum magna pars ad Danubium ire dicitur: Erlachus et simul Bentfeldii præfectus Stolhoviam obsidere non longe ab Argentorato: qua re cognita, eos, qui Offenburgi sunt, suis se tenere moenibus, omissa defensione Oberkirchæ et Croistolii. Ducissa Chevreusia, cum intellexisset id agi, ut Ingolismæ retineretur, evasit nescio quo. Perresius hinc in Flandriam ad permutandos captivos mittitur. Dignitas Vicelegati Avenionensis dari a Pontifice dicitur amico Cardinalis Mazarini, ne eius animus a Roma nimium ab-

 alie-

alienetur. Mombasonia relegata est Conseriam apud Turonas. Hispani in Flandria exercitum habent ad XIV millia, an Wattonam aggressuri, ut putat Gassio, an ut Gallis aut Batavis obsistant, dubitatur. Hispanorum in Catalania exercitus esse dicitur ad XII millia, et Rex Hispaniæ graviter ægrotare. Ex Motta in Lotharingia eruptiones factæ satis prosperæ, diruto etiam castello, quod obsessis incommodabat. Ex Anglia discimus, Essexium, Mancestrium, Dibyum, reddidisse Parlamento functionum suarum codicillos; Farfaxio satis amplam potestatem datam, non tamen, ut præfectos imponat oppidis; octoginta Iacobæorum millia ad eum mitti, ut alat exercitum, qui esse dicitur equitum sex mille sexcentorum, mille Draconariorum, quatuordecies mille peditum. Melidrunno adhuc pro Parlamentariis Scharborugam obsidebat: Princeps Robertus muniebat Bambergam. Milites Parlamentarios rapinis grassari etiam prope Londinium. Monterossius cladem in Scotia accepisse dicitur. Is est dux ibi Regiarum partium, ad quas sustentandas multi ex Hibernia adventant. Deus, Illust. et Excell. Domini, Excell. Vest. det omnia prospera. Lutetiæ XII/XXII Aprilis CIƆIƆCXLV. Exc. Vestris

inserv. parat. H. Grotius.

Tscherinum legatum Imperatoris pervenisse Budam intelligimus: a Pontisfracti in Anglia obsidione disiectos Parlamentarios: eidem parti suspectos esse factos Comites Hollandiæ et Susfexiæ: eos, qui militarunt Comiti Essexiæ, tertiam facere partem pro pace, Episcopis et liturgia recepta.

IO-

IOHANNIS OXENSTIERNÆ

LEGATI SUEDICI AD TRACTATUS PACIS OSNABRUGI HABITOS,

EPISTOLÆ

AD D. CERISANTEM.

I.

Nobilissime Domine!

Iamdiu est, quod privatas quasdam simultates esse inter Regis Christianissimi legatos, Illussimos Comites, D. D'Avausium et D. Servientum, intelleximus; quas, ne forte in communis caussa detrimentum vires sumerent, iam sæpe in herba suppressas optavimus, nostra illis sopiendis officia, quantum in alieno negotio fieri convenit, ex occasione adhibentes. Ubi vero visæ sunt opinione nostra longius serpere, et D. D'Avausius, per literas, nobis quasi valedicturus, significavit, unicum huic rei remedium in abitu suo fore; nos, quid nostri esset consilii, eidem explicuimus, prout hæc adiuncta responsi nostri copia pluribus indicat. Neque intermissæ sunt bo-

bonæ amicitiæ partes apud D. Servientum. Quæcunque vero in huiusce rei compositionem utrinque a nobis sunt collata, non tanti fecimus, ut crederemus, eorum respectu, mox posse coalescere dissidentium animorum vulnera, quin potius, illa opus habere tempore et superiorum auctoritate; nostrum autem, si non aliud, saltem fidorum amicorum officium posse censeri; cuius cum iam aliqualem effectum præstolamur, ecce Monasterio nunciatur, D. D'Avausium, mobilia sua ibi convagantem, in procinctu profectionis stare; de qua re certiores facti, cernentesque eam, si effectus daretur, trahere secum non exiguum publicæ rei præiudicium, non potuimus intermittere, quin Dom. Vestræ scriberemus, rogantes, ut quâ pollet dexteritate, proceribus Consilii Aulæque Gallicæ, nostro nomine, illud quam diligentissime repræsentet: non quod velimus nos immiscere privatis sæpe nominatorum legatorum, D. D'Avausii et D. Servienti, controversiis; multo minus, ut nos ingeramus propriis Regis Christianissimi negotiis, vel præscribere tentemus eos Viros quorum ministerio hic uti conveniat. Saltem significasse debuimus, paulo intempestiviorem nunc videri Illustrissimi D. Comitis D'Avausii dimissionem. Nam, qui in solenni hoc actu cumprimis respiciendi sunt, Romani Imperii Ordines, toties Regnorum literis ad loca tractatuum invitati, et nunc magno numero, maiorique, quam antehac,

spe

ſpe boni ſuccesſus, hic comparentes, non parum ſuſpicionis concipere audiuntur, quod, qui a tot annis doctus est Germaniæ Rempublicam, ſingulorum ſtatuum conditiones, gentis mores et linguam; adhuc, qui comparavit ſibi, et (magno ſane ad rem communem bene gerendam adiumento!) nititur præcipuorum in Germaniâ principum ministrorumque confidenti correspondentia et familiaritate; nunc, [cum Deputatorum alii iam diu hîc ſunt, alii nuper advenere, cuncti vero cum deſiderio expectant Reales Regnorum propoſitiones, ſecesſum moliatur.

Magni equidem hîc æstimatur Illustrisſimi D. Servienti virtus, neque ignorant Galliam feracem esſe virorum, qui in abeuntis locum posſent ſurrogari. Verum credibile non ſit, tot et tam diverſis Galliæ negotiis, indeque nascentibus continuis rerum tractandarum laboribus, diu ſuffecturum, duraturumve huius animum. Et qui in ſublevationem eius adveniet, non parum temporis adparando et conficiendo itineri inſumet. Interea posſet uni hîc degenti morbus aliusve caſus humanus ſupervenire, indeque necti rerum mora; ſub mora vero, quod tamen Deus clementer avertat, mutari rerum nunc prosperarum facies; atque ita ſpes iam a multis concepta, de optato huius tractatus eventu, interturbari. Et ſi ſuccesſor adventum ſuum vel maxime vellet maturare, aliquid tamen hîc in loco intercurſurum videtur, antequam animi invicem dig-

dignosci poterunt, qui tamen, nunc præparati, proni et obvii videntur virtuti D'Avausianæ; quippe qui apud tot Europæ populos, tot legationibus exploratus, ut ab omnibus aliis, ita a Germanis, plurimi fit habeturque rerum maximarum capax. Cuius quanto maiora documenta reliquit in Suecia, continuo decem annorum commercio; tanto ægrius, nunc, cum perspectae et sinceræ coöperationis invicem indigemus, ab amplexu nostro divelli patimur D. D'Avausium, qui non modo difficile huius tractatus præliminare fundamentum fideli operâ nobiscum iecit, sed etiam federi nectendo maximam partem operatus, se semper ostendit religiosum eius observatorem. Quem eius zelum, quemadmodum Regia Maiestas, Domina nostra clementissima, singulari semper favore complexa est; ita, si intellexerit, D. D'Avausium, hoc statu rerum, abiisse statione sua, sine dubio veluti inexpectatum quid et ab opinione sua alienum accipiet. Quare vestræ nunc prudentiæ committitur, qua ratione et apud quos conveniat exponere hanc rem. Id tantum, amice, a D. Vestra requirimus, ut eam quam studiosissime singulis commendet.

Dom. Vestræ
ad officia paratissimi

Osnabrugæ $\frac{x}{xx}$ April. CIƆIƆCXLV.

IOH. OXENSTIERNA.
IOH. ADLER SALVIUS.

II.

II.

NOBILISSIME DOMINE!

Quæ Dom. Vestra per literas ſuas de d. $\frac{\text{XIX}}{\text{XXIX}}$ Aprilis, heri huc allatas, nobis ſignicavit de Ieſuita, qui Electoris Bavariæ nomine misſus fuerat ad Aulam Gallicam, iamdiu promiscuis aliorum rumoribus hîc erant vulgata, ſuperiori vero hebdomade per Illustrisſimum D. legatum Servientum nobis certius confirmata. Expoſuit tum nobis D. Servientus Bavarici illius postulatum, quodque, conſultâ primum Regina Regente, D. Cardinalis Mazarinus, id ad loca tractatus univerſalis remiſerit, hîc nobiscum inprimis communicandum. Interrogati ergo, quid nostri esſet conſilii, ſuper deſideratâ armorum Bavaricorum ſuspenſione, depromſimus, quid nobis videretur, nulli dubitantes, quin, quæ contra talem neutralitatem adduximus, rite ad Aulam referantur. Quia tamen communis cauſſæ interesſe existimavimus, ut eadem res Reginæ Regenti et proceribus Galliæ innotesceret per Dom. Vestram, hisce eidem ſignificandum duximus, nonnihil ſuſpectum nobis videri hoc Electoris Bavariæ postulatum; non quaſi nobis imaginemur, Galliam, contra expresſam federis legem et tot factas ſinceræ coöperationis contestationes, particularem aliquam et præiudicii plenam

nam conventionem inituram, (Hac solicitudine licet intactos, multis in modis, nos liberare voluit D. Servientus, in eamque sententiam eunt Eminentissimi Cardinalis Mazarini tam Resolutio data Iesuitæ Bavarico, quam D. Vestræ super eâdem facta communicatio.) verum, expendentibus nobis præterita consilia et actiones, statumque præsentem Bavari, cæterorumque in illâ liga, non pauca occurrunt, suggerentia, Neutralitatem nunc non serio peti; sed Bavarum, suetum antehac variis sibi consulendi artibus, hac oblatione eo usque uti, dum tempus sibi et Cæsari lucretur. Vidit artificiosus temporum rerumque exactor, iam tum, cum in Bohemiam moveret D. Torstensonius, omnia pugnam cruentam spectare, ideoque integris, sed tamen dubiis, rebus, mittendo Iesuitam illum in Gallias, ita se composuit, ut quocunque victoria inclinaret, istic haberet aliquem, qui pro re natâ, partes suas ageret. Postquam vero prœlium improspere cessit Cæsarianis, et copiæ Bavaricæ in eo non parum detrimenti cepissent, verisimile est, propositionem, tempori aptatam, non nisi tempori trahendo serviisse. Vix enim est ut credamus, Bavarum, qui, si non concitavit, multorum tamen opinione dicitur fovisse funestum hoc Germaniæ bellum, nunc, post magni emolumenti gustum, cum genuinus eius fructus speratur, arma depositurum: et si vel maxime hoc sibi cordi esse aliis persuadere vellet, quo collaturus

erit

erit numerosum suum militem? Retineri idem non, sine magno eius vicinarumque provinciarum onere, et suspicione federatorum Regnorum, posset. Sin vero exauctorare eundem voluerit, haud dubie Cæsarianæ, non nostræ parti, accedet. Quocunque ergo modo Bavaricum postulatum versaverimus, deprehenditur insidiosum et intutum. Atque ideo a Gallia nunc merito expectamus validiorem, quam antehac, armorum motionem contra Bavariam, et, si fieri potest, non translationem in hæreditarias Austriacorum provincias: ut ita videant Bavarus aliique, federi dissuendo illaborantes, se et tempus et operam perdere, apud tam fidos et constantes armorum consiliorumque socios. Hoc ipsum quod requirimus, non modo federi est conveniens, sed promissis etiam, prolixe adeo factis D. Marescallo Torstensonio, et nobis hic uberrime declaratis, per D. Baronem Auaniurium. D. Torstensonius, fretus certissimâ Galliarum discessione, rem longe difficillimam, Cæsarianum exercitum in ipsis Cæsaris provinciis, aggressus est, eumque non modo aperto Marte fudit, sed etiam insigni illa victoria usus, in Austriam, quoad fieri potest, iam persequitur. Interea Cæsariani defensi Danubio, et suppetias ferente Bavaro aliisque, rerum suorum satagunt, colligentes exercitum, maiorem, quam fuit, qui in supranominato prœlio comparuit. Quod si ergo lento gradu iverit D. Marescallus de Tourenne, vel

Bavaro connivere videbitur, verendum est, ne et nostros pedem referre cogat, et Rakoczio oblatas conditiones accipiat: consulentes in tali casu suæ quisque conservationi, quando viderint socia arma, in propinquo loco, et hosti oppugnando sufficientia, communi causæ provehendæ deësse. Hæc et alia quæ in eam rem convenienter dici posſunt, committantur vestræ dexteritati, exponenda modo et locis suis. Quibus D. V. divino favori diligenter commendamus, manentes

D. Vestræ
ad officia
paratisſimi,

Osnab. d. 1 Maii CIϽIϽCXLV.

Ioh. Oxenstierna.
Ioh. Adl. Salvius.

III.

Nobilissime Domine!

Illustrisſimus D. D'Avausius, quem in literis nostris die xx Aprilis scripſimus parare abitum Monasterio, venit xvii Maii in hanc urbem, ut ante suum discesſum nobis valediceret, quod etiam fecit, exacto hîc intra mutuas salutationes bidui spatio. Nobis deinde paratis revisere eundem Monasterii, antè festum Pentecostes, reddebatur xxi huius mensis responsum vestrum ad nostras scriptas xx Aprilis; quo

sig-

ſignificabatur, non ingrata fore aulæ Galliæ noſtræ officia, ſi D'Avauſium a propoſito permoverimus, ab eoque impetrare potuerimus, quod in ſolo eius arbitrio poſitum eſt. Quæ res nos ad decretum iam iter eo magis impulit, quo propiores eramus tempori dicto propoſitionibus utrinque exhibendis, ut obſtaculum, quod alterius abſentia inchoando tractatui obiicere poſſet, noſtra qualicunque opera amotum iremus. Verum iam antequam in hanc rem multum conferre liceret, deprehendimus mutatum conſilium præpropero abitus, illumque, vel ad minimum, dilatum eſſe usque in adventum Ducis Longevillani. Scilicet, quæ ſola nobis viſa ſunt poſſe abitum morari et D'Avauſium in hac ſtatione retinere, ſuperiorum mandata nos antevertêrunt, et operoſo aliquo ſuadendi labore levarunt. Quod Dom. Veſtræ ſignificandum duximus, ut per eandem id cognoſcant ii, quos in aula, huiusce rei cauſſa, antehac adiit. Neque dubitamus quin poſthac intelligamus Dom. Veſtram incœpto huic inſtitiſſe, eoque collaboraſſe, ut, qui nunc ad tempus diſcedendi cogitationes depoſuit, de cætero accipiat mandata ulterius manendi: iis nempe ſe obſequentem fore profeſſus eſt. Quod cum Dom. Veſtræ procurandum concredimus, ſperamus fieri poſſe cum eo temperamento, ut commendatio unius alteri nihil detrahat. Poſterius nos omni modo vitavimus, cavimusque ne quis' merito ſuſpicari

H 2 poſ-

posſit, nos alterutrius partis ſtudio duci. Pluribus, fatemur, verbis, in epistola nostra attigimus res D. D'Avauſii, non tamen comparatione eius factâ cum D. Serviento, nedum ut breviuscula illa mentione, aliquid huius honori demeretur, ſed quia prior abitum moliebatur. Ideo repræſentavimus, quam inconveniens videretur, ſi hoc fieret, mox post adventum Deputatorum imperii Romani, ingruente iam tempore propoſitionis faciendæ, et nemine in locum ſurrogato: quæ, iuncta aliis circumſtantiis, apud ſuſpicioſos præ ſe ferebant ſpeciem quæſitæ procrastinationis. Nolimus parem caſum evenire in Illustrisſimo D. Serviento. Quodſi contingeret, non minori eius rei ſollicitudine tangeremur. Nam amabiles eius mores, eruditio, rerumque magnarum experientia, et, quem nos maximi facimus, zelus pro communi Regnorum cauſſa provehenda, nos illi devinctos tenent, ut iam non unum annum, ſed plures invicem transegisſe credamus. Amborum ergo conſortium nobis gratum est et æstimabile, quod equidem, in nupero congresſu Monasterienſi, non parum coaluisſe vidimus, et ſpes est validius ſolidiusque redunitum iri præſentiâ Ducis Longovillani. Interea confirmamus propoſitiones, parati committere eas Cæſarianorum manibus, futura die dominica; quodſi fit, Dom. Vestræ mox exemplar nostræ mittemus. Mirum est, quam turbentur conſilia bellica clade illa Morgenheimianâ. D. Torſten-

ſtenſonius, qui conſilium cepit ſeu transeundi, ſeu agendi aliquid ad Danubium, nunc, accepto forte nuncio huius infortunii, diviſis copiis, in Sileſiam et Bohemiam dicitur, vel ipſe ivisſe, vel ſuorum præcipuos miſisſe; ſine dubio, ut disturbaret hostiles delectus in iis oris. Nam eius nomine antea ad ſe accerſivit Coningsmarckium: qui cum in itinere erat ut iusſa Torſtenſonii exequeretur, veniunt literæ, nunciique Landgraviæ Hasſiæ, quibus ſuppetiæ contra imminentem Hasſiæ Bavaricæ exercitum, et ultimam Turenicarum copiarum ruinam, requirebantur. Suaſimus, ut tam fidis et periclitantibus ſociis ocyus ſuccurerret. Quod nunc feliciter factum esſe audimus, adeo quidem, ut hostis, deſerta obſidione Kurkemonti, ultra Mennum ſe recepisſe dicatur. Sic Suedia nihil non facit in publicæ rei bonum, ſperans Galliam paria facturam. Ad quod promovendum Dom. Vestra vires quoque ſuas conferat. Nam credibile non est, Coningsmarckium diu posſe manere unitum cum reliquis, ſed, pro exigentia rerum, adfuturum nostris; in quo caſu requiri videtur, ut Dux Anguianus cum valida manu accurrat, ulturus recentem cladem, et doloſa Bavari conſilia; quibus, Dom. Vestram divinæ protectioni commendamus, manentes

Dom. Vestræ
ad officia paratisſimi

Osnabr. d. xxix Maii
CIↃIↃCXLV.

IOA. IGAS.

IV.

IV.

NOBILISSIME DOMINE!

Accepimus, pene uno et eodem tempore, a Duce Longevillano et Comite Briennio literas, pares in eo, quod utrorumque nomine certiores reddamur de Regis Christianissimi religiosâ federis observantiâ, et ministrorum eius sincero rerum tractandarum commercio; dispares vero in honoribus Regnorum legatis tribuendis: prout hîc adiunctæ dictarum literarum copiæ pluribus indicant. Quæ res, ut inopinata, responsum nostrum ad D. Comitis Briennii literas nunc tantisper suspendit, dum per Dom. Vestram cognoscamus, quid causæ sit, quod ne semel quidem in dictis literis titulo Excellentiæ honoremur. Quibus Dom. Vest. divino favori commendamus.

Osnabr. d. XIX Iunii St. Vet. CIƆIƆCXLV.

IOA. AGAS.

V.

NOBILISSIME DOMINE!

Nullus dubito, quin iamdiu, ante has literas, ad vos volaverit fama nuperi prœlii Norlingensis. Cæsareani et Bavarici ministri vendi-

tant

tant hic victoriam, ut ſuam! quod etiam per me illis licet, modo ſuam dicant, quod in Bavaricorum tergis notata est. Quidam tamen agnoscunt inflictum Bavaro vulnus, ſed leve, et cui medela in promptu ſit. Nobis, non incertis indicibus, conſtat, Ducem Anguianum palmam egregii facinoris obtinuisſe; quibus vero circumſtantiis res acta ſit, inter variantes relationes, nunc ſcribere nequeo. Ad vos etiam æque cito res, ut geſta est, deferetur, quæ forte poterit D. Veſtræ anſam præbere adeundi miniſtros regios, teſtandique, in cauſſa communi, commune gaudium! Quod dum fit, et ſubinde in hoc rerum ſtatu utile fuerit perſpicere et videre, quo conſilia Galliæ inclinent. Sunt qui credi volunt, et Cæſariani etiam hinc inde publicant, ſecretos tractatus haberi Monasterii inter legationes Gallicam et Bavaricam, inque eum finem, et pro re nata, utriusque partis ſive legatos ſive nuncios commeare, nunc ſolenni ritu et clara luce diei, nunc nocte concubia et occultis aditibus locisque. Verum nos fidem talibus præſertim relatoribus adhuc habere non potuimus; neque ut habeamus, causſam expectamus. Si D. V. intellexerit tale quid agitari, faciat quæſo nos ſuſpicionis vel indicii ſui certiores. D. Legatus Serviens, biduum hic verſatus, hodie repetit Monaſterium. E Suedia, de tractatu noſtro cum Danis, nihil certi nunc habemus. Perhibetur tamen iam esſe vel concluſio, vel con-

clusio in proximis. Velim scire, an in aulam regiam venerit D. Baro Porturis, et quid de legatione in Suedia expediundâ ibi statuturus sit? Sunt qui existimant D. Thuillerium, composito bello inter nos et Danos, destinari extraordinariæ legationi ad Regiam Maiestatem, ut eidem novi regiminis felicitatem gratuletur. Quod autumo fieri posse, foreque dicto D. Tuillerio non ingratum officium. D. Grotius adhuc in Suedia est, et dicitur rediturus in priorem stationem, si Porturis iverit in Suediam legatus ordinarius. Quicquid sit, habet Dom. Vestra locum occasiones et causfas demerendi sibi Regiæ Maiestatis perpetuum favorem. Imprimis e re fuerit, ut crebris literis, et quidem cum omnibus ordinariis postis, nos de statu rerum in Gallia informet. Ea diligentia a nobis magni fiet et debite commendabitur. Expecto hodie vel crastina die meum fratrem e Belgio. Quibus D. Vest. divino favori diligenter commendo.

Osnabr. VII Aug. CIↃIↃCXLV.

Ioh. Oxenstiern.

VI.

Nobilissime Domine!

Nihil intentatum reliquerunt Cæsareani et qui eorum partibus hic adhærent, quo retardari possit communicatio cum omnibus imperii Roma-

mano-Germanici ordinibus, super materia pacis, a Regni fœderatis nuper propositâ. In eum finem excogitatæ sunt ambagiosæ illæ quæstiones de modo consultandi. Si sub disquisitionem statuum venire deberent propositiones coronarum, ad paucos eorum ventilationem illam devolvere satagebant. Hinc prima cura fuit, solos Electorales tractatibus adhibere. Deinde cum ordines, incitati iure proprio et coronarum adhortationibus, ipsi intervenire consultationibus statuerent, proposita est forma consultandi per XVIII imperii status, qui alias deputati vocantur, et conventus eorum, ordinaria deputatio. Pro hoc modo obstinate ab iis pugnatum, omniaque artificia excogitata. Verum quemadmodum arma regnorum hactenus invicta extiterunt, ita etiam quicquid technarum adversa pars hic explicuit, constanti consonantia legationum Suediæ et Galliæ disturbatum est; exortusque, reluctantibus Austriacis, cum applausu et votis ordinum utriusque Religionis, modus extraordinarius; scilicet ut omnes et singuli ordines habeant hîc ius sessionis et voti, idque ad modum comitiorum, in tribus imperii collegiis, constitutis in utroque loco tractatuum. Pro huius rei consolidatione, simulac ut salutarem Celsissimum Ducem Longevillanum, Monasterium concessi. Deprehendi in dicto principe magnas animi dotes, easque totas requiram federi conservando et communi caussæ promovendæ dicari. Quam intentionem cum

 etiam

etiam nos Suedi habeamus, non possumus non sperare bonos successus. Accedit hisce rebus prospere gerendis, non leve pondus, pax Sueo-Danica. Accepi cum proximo veredario literas a parente meo, datas in loco tractatus illius, die XIII huius mensis: quibus mihi nunciat, secundum Deum, unius legati Gallici, D. Thuillerii, industriosa operâ, pacem illam esse procuratam, et illa ipsa die, qua literæ erant scriptæ, omnia fuisse completa. Conditiones nondum mihi sunt missæ. Poterit forte Dom. V. easdem habere Parisiis, quandoquidem Hamburgo refertur, quendam cursorem illic transiisse ad aulam Gallicam. Velit Dom. Vestra investigare et cognoscere quid de pace illa istic sentiant; quidque legatio Polonica, nunc in Galliam tendens, præter principale negotium, ibi agat. De Rakoczio variant Austriacorum et nostratium literæ. Illi pacem iamdiu factam credi volunt, hi vero constantem esse perhibent. Certum est, Cæsarem omnia experiri et permittere ut eum a nostris partibus abducat. Quantum efficere poterit, tempus docebit. Quibus D. V. divino favori diligenter commendo. Osnab. XXVIII Aug. CIↃIↃCXLV.

Dom. V.
ad officia paratissimus
IOA.

VII.

NOBILISSIME DOMINE!

Literas D. Vestræ scriptas Parisiis d. XXVII/VII Sept./Oct., hic recte accepi VIII/XVIII huius mensis. Non minora, quam Celsissimus Dux Longevillanus, nobis de huius tractatus progressu pollicamur, quandoquidem zelose, sincere, et praevia sociorum communicatione rem tantam aggreditur. Nuper in hac urbe fuit et mihi desiderium sui reliquit. Redituro in Gallias Domino de Willegats literas una dedi, perferendas ad Eminentissimum Cardinalem Mazarinum. Sine dubio Dom. Vestrum invisit, ut vel ab eo, vel aliunde forte cognoscere possit, an et quomodo redditæ fuerint; de quo me, quæso, certiorem reddat. Ante dies aliquot in hac urbe nos vidit Dominus de Donau, hac e Borussia in Gallias transiens. Dixit se iter hoc suscepisse privatarum rerum causa. Alii coniectant talia prætexi, reapse vero commissionem illi esse datam ab Electore Brandeburgico, forte in caussa matrimonii. Rem non ingratam perhibent D. Vestræ, si diligentius attenderit, quid rerum istic agere occipiet. Heri demum accepimus responsum Cæsareum super nostrâ propositione. Non tantum temporis vacat, ut possit describi. Forte est, ut Monasterio citius habeatur. La Borde dicitur

tur esse Monasterii et haberi a legatione Gallica ut legatus. Si sub illa qualitate velit hic ingredi et diu subsistere, vereor ne communicationes mutuæ inde aliquid detrimenti capiant. Fedus et, in hac parte, illi innixa conventio præliminaris, non faciunt mentionem nisi Agentium vel Residentium utrinque habendorum. Caussæ, quæ tales et non legatos constituendos suaserant, adhuc durant. Dicitur illum destinatum in Helvetia legatum, et hac tantum transire. Verum nimis longæ sunt eius itineris ambages. Si ea solum esset res, libentes et ex animo, federati principis legatum decenti honore afficeremus. Verum sarcinæ eius huc sunt allatæ, domus præparata, alia multa, quæ diuturniorem mansionem ostendunt. Quod si fiet, non video quare hanc præliminarium pactorum mutationem nos ipsi, inconsulta Regina, admittere possimus. Alia incommoda nunc transeo. Quæ Dom. Vestra data occasione aulæ regiæ significare velit. Quibus eam Divinæ protectioni fideliter commendo.

Osnabr. d. XIII Octob. st. vet. CIƆIƆCXLV.

IOHANNES OXENSTIERNA.

VIII.

NOBILISSIME DOMINE!

Tandem aliquando ad loca Tractatuum venit primarius a parte Cæsaris plenipotentiarius, D. Comes Trautmansdorf. Tempus docebit, quid in mandatis habeat et hic moliri velit; pacemne, qualem Regna federata sibi proposuerunt, et Germania quam maxime optat, an vero speciosam illam internam imperii compagem, qua composita, bellum deinde in Germanicæ libertatis propugnatores movere possit? ipse agnoscit se fuisse architectum pactionis Pragensis. Certe si illam recte intuetur, et auctoribus separati illius tractatus inde adeo illata damna, facile illi erit iudicium facere de exitu particularis transactionis, hic cudendæ. Multos hinc inde præmonet, sive conscientia rei infeliciter in Pragensibus pactis initæ, sive quod tali glaucomate credulos fallere velit, Cæsarem et eius nomine Plenipotentiarios, quærere compositionem universalem, quo, tam extra quam intra imperii fines, optata quies reducatur. Nos toties delusi, non nisi ab eventu certitudinem tot constellationum iudicaverimus. Hic Osnabrugæ duo cumprimis egit. Primo plenipotentiam suam in debita forma nobis exhibuit. Deinde inutilem et odiosam illam disputationem, quam tanto tem-

po-

pore, pro conservatione præliminaris pactionis et securitate tam foederatorum, quam adhærentium, cum Cæsarianis reciprocavimus, de interpretatione salvi conductus Cæsarei, primo congressu solvit, et re penitus inspecta, salvos conductus speciales sub suo et collegarum suorum nomine, pro Stralsunda et Erfordia, tradi curavit. Qua re alterum impedimentorum hic infectorum ivit sublatum. Alterum adhuc restat, et consistit in admissione quatuor admodum statuum, quos Cæsareani voluerunt excludere a consultationibus ordinum hic institutis. De illa re nunc per deputatos inter se in hac urbe conferunt Osnabrugenses et Monasterienses. Si in illa quæstione utrinque conveniri poterit, non multum est quod hic replicam nostram ex tractatu morari possit. In quibus ut secundum foederis normam pari passu concentuque procedatur, brevi cum legatione Gallica congredi statuimus. Eoque nomine per D. la Borde nunc certiores reddi cupimus de commodo tempore. Si quæ, sive in illo congressu, sive alias in hoc tractatu, acciderint communi ratione vestra non indigna, plene referentur. Interea velit eos, quorum interest, certiores facere nostræ sinceræ intentionis, quodque rem communem communibus consiliis gerere direxerimus. Quod concernit privatas vestras res et stipendii partem, de qua XVIII Novemb. ad me scriptum est, locutus sum de ea re cum D. Salvio. Dicit se iam du-

dudum rescripsisse, et quantum in dispositione subsidii suæ esset potestatis, quidve in tali casu agendum censeat, amico animo significasse. Sine dubio allatae eadem iamdudum D. Vestram informarunt. Quibus conde divinae protectioni diligenter commendo.

Osnabrugis XI Decemb. A°. CIƆIƆCXLVI

Nob. Dom. Vestr.

ad officia grata paratissimus

Ioh. Oxenstierna.

IX.

Nobilissime Domine!

Celsissimus princeps, D. Fredericus Marchio Budensis, iteratis vicibus, nuperrime vero per præsentium exhibitorem, Nobilem et Magnificum D. Iornandum Guesontium, mihi in memoriam revocari et fusius exponi curavit, qua ratione S. Celsitudo pro recuperanda possessione et iure suorum principatuum et ditionum, ante aliquot annos, fedus iniverit cum Regibus, Regnisque Suediæ et Galliæ, eidemque constanter inhærendo, semper speraverit, tractatu et pace universali, procurantibus ambabus coronis, unanimi et valida coöperatione, commune Germaniæ et singulorum statuum salutem, per vim ablatam et usurpatam, redditum iri: in eum vero finem, et ut tanto certiori et favorabiliori Regis Christianis-

pore, pro conservatione præliminaris pactionis et securitate tam foederatorum, quam adhærentium, cum Cæsarianis reciprocavimus, de interpretatione salvi conductus Cæsarei, primo congressu solvit, et re penitus inspecta, salvos conductus speciales sub suo et collegarum suorum nomine, pro Stralsunda et Erfordia, tradi curavit. Qua re alterum impedimentorum hic infectorum ivit sublatum. Alterum adhuc restat, et consistit in admissione quatuor admodum statuum, quos Cæsareani voluerunt excludere a consultationibus ordinum hic institutis. De illa re nunc per deputatos inter se in hac urbe conferunt Osnabrugenses et Monasterienses. Si in illa quæstione utrinque conveniri poterit, non multum est quod hic replicam nostram ex tractatu morari possit. In quibus ut secundum foederis normam pari passu concentuque procedatur, brevi cum legatione Gallica congredi statuimus. Eoque nomine per D. la Borde nunc certiores reddi cupimus de commodo tempore. Si quæ, sive in illo congressu, sive alias in hoc tractatu, acciderint communi ratione vestra non indigna, plene referentur. Interea velit eos, quorum interest, certiores facere nostræ sinceræ intentionis, quodque rem communem communibus consiliis gerere direxerimus. Quod concernit privatas vestras res et stipendii partem, de qua XVIII Novemb. ad me scriptum est, locutus sum de ea re cum D. Salvio. Dicit se iamdu-

dudum rescripsisse, et quantum in dispositione subsidii suæ esset potestatis, quidve in tali casu agendum censeat, amico animo significasse. Sine dubio allatae eadem iamdudum D. Vestram informarunt. Quibus corde divinæ protectioni diligenter commendo.

Osnabrugis XI Decemb. A°. CIↃIↃCXLVI

Nob. Dom. Vestr.

ad officia grata paratissimus.

IOH. OXENSTIERNA.

IX.

NOBILISSIME DOMINE!

Celsissimus princeps, D. Fredericus Marchio Budensis, iteratis vicibus, nuperrime vero per præsentium exhibitorem, Nobilem et Magnificum D. Iornandum Guesontium, mihi in memoriam revocari et fusius exponi curavit, qua ratione S. Celsitudo pro recuperanda possessione et iure suorum principatuum et ditionum, ante aliquot annos, fedus iniverit cum Regibus, Regnoque Suediæ et Galliæ, eidemque constanter inhærendo, semper speraverit, tractatu et pace universali, procurantibus ambabus coronis, unanimi et valida coöperatione, commune Germaniæ et singulorum statuum salutem, per vim ablatam et usurpatam, redditum iri: in eum vero finem, et ut tanto certiori et favorabiliori Regis Christianis-

nissimi auxilio in hac re uti posset, statuisse ad aulam Gallicam ablegare supra nominatum D. Guesontium, petens has literas ad D. Vestram, ut non modo iis pararetur accessus apud D. Vestram, sed etiam ut eadem, cognitis iuribus et tota caussa S. Celsitudinis, apud ministros Regios, D. Guesontio, in commissione altememorati principis, adiutabilem operam præstaret. Huic S. Celsitudinis benevolæ requisitioni libens morem gerens, longa ipsius caussae et iurium recensione nunc supersedeo; utpote quæ commodius et uberius in loco a D. Guesontio cognosci poterunt. Hoc tamen intermittere et præterire nec possum nec debeo: scilicet quod, quemadmodum Coronæ federatæ plenipotentiarii legati, nunc iunctis consiliis viribusque, pro restitutione spoliatorum statuum Germaniæ hic laboramus, et S. Regia Maiestas Suediæ, Domina mea Clementissima, iniunxit nobis, ut quam diligentissima haberetur ratio Celsissimi Marchionis Frederici: ita Regiæ S. Maiestatis propositum et S. Cels. interesse, Illustrissimo D. Comiti D'Avausio, qui iam dies aliquot in hac urbe degit, meliori modo commendavimus, ut eadem, cum collegis communicata, mutuis operis ad optatum exitum perduceretur. Atque ideo non abs re fuerit, quin imo Regiæ Maiestatis Suediæ intentioni et nostris laboribus conveniens, si, imprimis apud Eminentissimum Cardinalem Mazarinum, æquitatis gloria et authoritate conspicuum,

